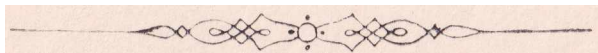
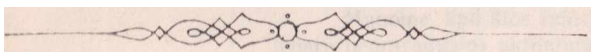

KRIKŠČIONIŠKOJI
ŠEIMA

KRIKŠČIONIŠKOJI ŠEIMA

Paskaitų ciklas

Kaunas * CARITAS * 1992

Šeimos klausimas — pats aktualiausias šių dienų klausimas visiems, kam rūpi tauta, jos ateitis. Nuo to, kaip bus suprantama šeima — moterystė, jos tikslai bei pareigos, labai pareis ir tautos likimas.

**Manome, kad šios mintys
tebėra nepraradusios aktualumo.**

Dr. A. Maceina

MOTERYSTĖS PIRMAVAIZDIS IR TIKSLAI

1. M o t e r y s t ė s i š s i v y s t y m a s

Moterystės istorijoje galima rasti *ketvertą* tarpinių. Kiekvienas jų išpaudė moterystei vieną kurią naują žymę, bet nepanaikino senosios. Moterystė buvo įsteigta patį žmogaus gyvenimo rytmetį. Puikiai įrengtame Dievo pasaulyje žmogui nebuvo gera vienam. Jis ieškojo antro žmogaus — moters. Moters sukūrimas ir abiejų pirmųjų žmonių sujungimas moterystėn atbaigė žmogiškosios Idėjos realizavimą. Vyras ir moteris abu sykiu dabar sudarė pilnutinį žmogų. *Rojaus moterystė todėl buvo visų pirma šito abipusio pasipildymo išraiška.* Vyras ir moteris čia susijungė ne dėl išviršinių aplinkybių, ne dėl kūno valios, bet stumiami pačių prigimties gelmių. Tai buvo neatbaigtos buities balsas. *Rojaus moterystė buvo lyčių atbaigimo institucija.* Tai yra pats pagrindinis ir esminis moterystės tikslas. Jis buvo Dievo įbrėžtas į pačią lyčių prigimtį ir pozityviai anksčiau išreikštas už visus kitus tikslus. Kai Dievas kalbėjo, jog negera žmogui būti vienam, tai šituose žodžiuose neglūdėjo dar jokia kita mintis, kaip tik *abipusio pasipildymo.* Mūsų amžius labai dažnai užmiršta šią faktą, ir todėl lyčių pasipildymas moterystėje jam atrodo tik kažkokia nereali svajonė. Tuo tarpu jis yra ne tik pirmutinis lyčių prigimties reikalavimas, bet ir pirmutinis moterystės paskyrimas laike. Žodžiai „negera žmo-

gui būti vienam“ buvo pasakyti *pirmiau*, negu „veiskitės ir dauginkitės“.

Bet pirmykštis vyras ir pirmykštė moteris nebuvo tik dvasios, tik žmogiškosios Idėjos poliariškumo išraiškos. Juodu buvo ir du priešingi gyvybės poliai. Juodu turėjo ne tik skirtingas sielas, bet ir skirtingus kūnus. Tuo tarpu tobulybė negalėjo turėti nieko netikslingo ir neprasmingo. Gyvybės poliariškumas taip pat turėjo būti *kam nors*, ir kūnų skirtingumas turėjo gauti sau pareigų. Rojaus moterystė buvo pilnutinė moterystė. Ji apėmė *visą* žmogų. Sielai ji buvo individualiojo *atbaigimo* institucija. Kūnui ji tapo rūšies *plėtimo* institucija. Sukūręs vyrą ir moterį, vadinasi, atbaigęs žmogiškosios Idėjos realizavimą poliariškoje josios išraiškoje, Dievas juodu palaimino ir tarė: „Veiskitės ir dauginkitės ir pripildykite žemę“ (Pr 1,28). Šitais žodžiais pirmykštei moterystei buvo paskirtas ir kitas uždavinys, būtent: *plėsti žmonių giminę*. Dvasinis pasipildymas turėjo gilinti *individa*, kūninis susivienijimas turėjo platinti *rūšį*. Sielų bendravimu didėjo asmuo. Kūnų bendravimu didėjo bendruomenė. Pirmoji moterystė sujungė savyje ir asmeninį, ir visuomeninį pradą. Šitos dvi pareigos Rojaus būsenoje buvo neišskiriamai susijusios. Jos išsiskyrė tik vėliau.

Žmogui puolus, šiek tiek pasikeitė ir moterystės pobūdis. Tiesa, nė vienas iš pirmiau minėtų uždavinių nebuvo išskirtas, tik buvo sukeista jų tvarka. Tobuloje būsenoje individo atbaigimas buvo svarbiausias. Rūšies plėtimas turėjo ateiti tik vėliau. Šitas paskyrimas Rojuje nė nebuvo įvykdytas. Tuo tarpu žmogui puolus, dvasinis vyro ir moters bendravimas buvo nustumtas į antrą vietą, pirmą užleisdamas rūšies plėtimui. Jau šitų dviejų uždavinių sukeitimas rodo, kad žmogaus prigimtyje atsirado chaosas. Antrojo uždavinio iškėlimas į pirmojo vietą buvo padarytas pagal kūno valią. Biologinis kūno paskyrimas dabar išsiveržė visu smarkumu. Dvasios negalia tvarkyti ir tramdyti šitą veržimąsi pagal proto reikalavimus ir moterystei įspaudė naują žymę, kurios veltui ieškotume pirmajame tarpsnyje. Puolusi moterystė tapo dar priemone aistroms nuraminti

(remediutn concupiscentiae). Petras Lombardas apie tai rašo: „Moterystės institucija yra dvejopa. Viena buvo įsteigta pareigai atlikti Rojuje, kur būtų buvę skaistūs santykiai (thorus immaculatus) ir garbingos jungtuvės, kur būtų buvę be aistros pradėta, be skausmo gimdyta. Antra buvo sudaryta šalia Rojaus; kaip priemonė išvengti neleistiniems santykiams. Pirmoji buvo tam, kad prigimtis dauginųsi, antroji kad prigimtis nutiltų ir būtų sutramdytos ydos (908)... Prieš nuodėmę moterystė buvo įsteigia pareigai atlikti, po nuodėmės jai buvo leista tapti priemone. Kas sveikiems yra paprastas dalykas, tas ligoniams tampa vaistu.¹ „Tai buvo blogybė, bet neišvengiama. Šita mintis yra ir šv. Povilo žodžiuose: „Gera daro vyras, neliesdamas moters. Tačiau ištvirkavimui išvengti kiekvienas tegul turi sau žmoną ir kiekviena tegul turi sau vyrą... Nesitraukite vienas nuo kito, nebent kuriam laikui sutarę, kad atsidėtumėte maldai, paskui vėl sueikite draugėn, kad šėtonas negundytų jūsų nesusilaikymu“ (1 Ror 7,1—5). Bet čia pat šv. Povilas prideda: „Tai sakau leisdamas, o ne įsakydamas“ (ibid. 7,6). Tai nėra įsakymas ar pareiga, bet tik leidimas, Šiandien šitas dalykas yra vadinamas šalutiniu arba antraeiliu moterystės tikslu. Pavadinimas nėra vykęs. Tikslas reiškia tai, ko siekiama iš anksto. Bet šito tikslo į moterystės siekimų eilę įjungti negalima. Žmogus, kuris siektų moterystės ir dėl to, kad ten galės numalšinti savo aistras, pažemintų savo žmogiškąją vertę. *Aistrų nuraminimas yra ne moterystės tikslas, bet moterystės gyvenimo pasėka.* Šv. Augustinas šitą mintį formuluoja tokiu puikiu posakiu: „Neque illud enim propter nuptias admittitur, sed propter nuptias ignoscatur.“² Vadinasi, ne dėl to vedama, kad būtų galima numalšinti aistras, bet dėl to galima numalšinti aistras, kad esi vedęs.

Vis dėlto net ir taip supratęs šitą tikslą, puolusi moterystė įgijo kitokią pobūdį. Dėl kūno prieštaravimo dvasiai net ir pirmykštis josios paskyrimas plėsti žmo-

¹ Sentenliarum libri 4, dis t. 27. Migne, P. L. 192. 908—909 p.

² De bono coniugali, 6

nių giminę tapo aptemdytas ir neteko to pirmykščio skaidrumo, kuris buvo žadėtas Rojuje, nes su juo buvo neišvengiamai surištas nekaltybės praradimas. Antrojo tarpsnio moterystė yra ryškaus biologinio pobūdžio. Ir jeigu mes pavartysime Senojo Įstatymo lapus, kuriuose piešiami pirmieji puolusios žmonijos amžiai, galėsime lengvai pastebėti, kaip aistrų šėlimas yra persunkęs visą gyvenimą. Tik maža saujelė Dievo išrinktųjų žmonių sugebėjo atsispirti tam visuotiniam kūno šėlimui. Tvanas, Sodomos ir Gomoros sudegimas buvo ne kas kita, kaip bausmės už kūno nuodėmės.

Su Mozės įstatymais moterystė įžengė į *trečiąjį* tarpsnį. Tai buvo *juridinis josios sutvarkymas*. Ligi tol moterystės sudarymas ir tolimesnis josios gyvenimas buvo tvarkomas pagal giminių tradicijas, pagal prigimties reikalavimus ir sąžinės nurodymus. Dabar moterystės santvarka buvo įimta į juridinę sritį ir palenkta pozityviems įstatymams. Mozė nurodė, kokie asmenys gali sueiti moterystėn, kaip jie turi gyventi, kaip turi tvarkyti šeimos reikalus, kaip pasielgti vienai pusei mirus, tapus neištikimais ar pabėgus. Vedybos, kūdikiai, turto paveldėjimas, persiskyrimai ir net intymaus gyvenimo smulkmenos — visa čia mano numatyta ir sutvarkyta. Taip visuomeninis moterystės pobūdis buvo dar labiau pabrėžtas ir pati moterystė išgelbėta iš ligtolinio pakrikimo. Čia net ir atsipalaidavusios aistros buvo tam tikru būdu apvaldytos.

Prigimtoji moterystė, juridiškai sutvarkyta, galėjo tobulėti tik smulkmenose. Josios esmė žmogaus pastangomis negalėjo būti pakeista. Įstatymai ją aiškiai apibrėžė, atskyrė nuo kitų gyvenimo sričių, žodžiu, davė jai stiprią ir ryškią formą. Kultūrinis moterystės išsivystymas pasiekė čia aukščiausią laipsnį. Jo peržengti jis negalėjo. Šitai buvo parengta atrama atbaigiamajam Dievo veikimui. Atėjęs Kristus įsteigė *Moterystės Sakramentą*. Tai buvo *ketvirtasis* atbaigiamasis moterystės išsivystymo tarpsnis. Tiesa, visais laikais ir visose tautose moterystė buvo religinio pobūdžio. Civilinė moterystė, išskirianti iš savęs bet kuri religiją bruožą, nebuvo žinoma net nekultūringiausiois tau-

toms. Tai yra tikras naujųjų laikų padaras. Tai yra ne kultūros kilimo, bet religijos nykimo padarinys. Visos tautos turėjo religiją, todėl ir jų moterystė buvo religinio pobūdžio. Civilinė moterystė gali atsirasti tik tada, kai žmonės nepripažįsta *jokios* religijos ir nuosekliai moterystę laiko tikrai civiliniu dalyku. Vis dėlto pirmąsias moterystės religinis pobūdis buvo grynai prigimtosios tvarkos dalykas. Puolusio žmogaus moterystė, iškėlusį svarbiausiu tikslu žmonių giminės plėtimą, apsisupo religinėmis formomis, kurios nesiekė josios gelmių. Todėl prigimtoji stabmeldžių moterystė buvo ir liko religinio pobūdžio tik iš viršaus. Pati josios esmė nebuvo perkeista pagal amžinosios religijos reikalavimus. Tuo tarpu Kristus *perkeitė moterystės turinį*. Krikščioniškoji moterystė yra religinė ne tik savo forma, ne tik savo apeigomis, bet religinė pačiomis savo gelmėmis, galutiniu ir esminiu savo tikslu, nes ji yra *Sakramentas*. Sakramentas, sakoma, yra regimas Kristaus įsteigtas ženklas Dievo malonei įgyti. Tai yra tiesa. Bet Sakramento gelmės čia dar nesibaigia. *Sakramentas yra regimas ženklas ne tik Dievo malonės, bet ir to fakto, kad toji sritis, kurią šita sakramentinė malonė liečia, yra ypatingai susieta su antgamtine tvarka*. Todėl ir Kristus, įsteigdamas Moterystės Sakramentą, sujungė moterystę su antgamtine sritimi. Jis davė jai ne tik naujos religijos formą, bet ir antgamtinį turinį. Nuo Kristaus laikų krikščionių moterystė jau nebėra gamtinė, bet antgamtinė. Pakrikštytiems žmonėms tebėra tik vienas kelias: priimti Moterystės Sakramentą arba visiškai nebūti susijungus moterystės ryšiu. Sakramentinis krikščionių moterystės pobūdis yra esminis. Jį išskyrus, nyksta ir pati moterystė.

Tai yra paskutinis ir kartu atbaigiamasis moterystės išsivystymo tarpsnis. Dievas savo galybe prigimtąją sritį sujungė su antgamtine, josios nenaikindamas, bet pakilnindamas ir išskaistindamas. *Moterystės Sakramento įsteigimas yra prigimtosios moterystės transfigūracija*. Naujojo įstatymo moterystė yra tobuliausia, nes ji yra perkeista pagal dieviškąjį pirmavaizdį. Todėl ir ieškodami moterystės pirmavaizdžio, turime remtis pas-

kutiniu josios tarpsniu, nes visi kiti tarpsniai yra tik pereinamojo pobūdžio. Jie tik rengia sąlygas dieviškajam perkeitimui ir atbaigimui.

2. Moterystės pirmavaizdis

Jau tik dėl to, kad krikščioniškoji moterystė yra Sakramentas, vadinasi, kad ji yra ypatingai susieta su antgamtine tvarka, josios pirmavaizdis turi būti ne kur kitur, kaip tik antgamtinėje srityje. *Krikščionybėje kiekviena misterija yra vienos kurios prigimtojo gyvenimo srities pirmavaizdis, ir kiekviena krikščioniškojo gyvenimo sritis yra vienos kurios dieviškosios misterijos atspindis.* Tai yra pagrindinis prigimtosios ir antgamtinės srities santykių principas. Todėl ir krikščioniškoji moterystė, būdama Sakramentas, ir tai didis Sakramentas, kaip yra pasakęs šv. Povilas (Ef 5,32), turi būti vienos kurios dieviškosios misterijos atspindys. Kitaip sakant, viena kuri dieviškoji misterija turi būti Moterystės pirmavaizdis. Šv. Povilas laiške Efeziečiams kaip tik ir atskleidė šią misteriją. „Jūs, moterys, būkite klusnios savo vyrams lyg kad Viešpačiui, nes vyras yra žmonos galva, kaip Kristus yra Bažnyčios galva,— jis kūno gelbėtojas. Ir kaip Bažnyčia klauso Kristaus, taip ir moterys visur kur teklauso vyrų.

Jūs, vyrai, mylėkite žmonas, kaip Kristus mylėjo Bažnyčią ir atidavė už ją save, kad ją pašventintų, ... neturinčią jokios dėmės, nei raukšlės, nei nieko tokio, bet šventą ir nesuteptą. Taip ir vyrai turi mylėti savo žmonas tartum savuosius kūnus. Kas myli savo žmoną, myli save patį. Juk niekas niekada nėra nekentęs savo kūno, bet į jį maitina ir globoja kaip ir Kristus Bažnyčią. Mes gi esame jo kūno nariai. Todėl žmogus paliks tėvą bei motiną ir glausis prie savo žmonos, ir du taps vienu kūnu. Šita paslaptis yra didelė,— aš tai sakau, žvelgdamas į Kristų ir Bažnyčią“ (Ef 5, 22—32). Iš šitų šv. Pavilo žodžių aiškiai matyti, kad *krikščioniškosios moterystės pirmavaizdis yra Kristaus ir Bažnyčios santykiai.*

Jau Senajame Įstatyme Dievas buvo padaręs su Izraelio tauta *matrimonialinę sutartį*. Senoji sandora buvo lyg ir Dievo susižadėjimas su išrinktąja tauta. Šitos sutarties laužymas Šv. Rašte yra vadinamas svetimoteriavimu. Apskritai, kiekvienos sielos santykis su Dievu mistinėje kalboje yra vaizduojamas, kaip vyro ir moters susijungimas moterystėje. Todėl ir kiekviena nuodėmė yra laikoma matrimonialinės ištikimybės laužymu. Ta prasme ir šv. Augustinas savo Išpažinimuose sako: „Nemylėjau Tavęs ir svetimoteriavau... Nes šio pasaulio draugystė yra svetimoteriavimas.“³ Bet ryškiausi matrimonialinės meilės ir ištikimybės bruožai atskleidžiami *Kristaus ir Bažnyčios santykiais*. Bažnyčią sudaro visa atpirktoji žmonija: pakrikštytieji aktualiai, nekrikštytieji galimybėje, o geros valios žmonės tiesiog priklausydami Bažnyčios sielai. Bažnyčia buvo įsteigta ne apaštalų pakvietimo metu, bet Įsikūnijimo momentu, kada Dieviškasis Žodis priėmė žmogaus prigimtį ir visą žmoniją sujungė į naują bendruomenę, kurią ir vadiname Bažnyčia. Kristus yra Bažnyčios galva, o Bažnyčia yra jojo kūnas. Tolimesnis Bažnyčios plėtimasis yra ne kas kita, kaip dievažmogiškosios Kristaus esmės apsireiškimas laike ir erdvėje. Bet jau nuo pat Bažnyčios prasidėjimo momento Kristaus ir josios santykiai yra vaizduojami, kaip santykiai sužadėtinio ir sužadėtinės. Apie tai galima rasti jau pranašo Izaijo ir Jeremijo knygose. Bet pirmą sykį visai aiškiai šitą vaizdą pavartojo šv. Povilas. Antrame laiške Korintiečiams jis rašo: „Mat aš sužadavau su vienu vyru, su Kristumi, ir turiu pas jį nuvesti jus kaip skaisčią mergelę.“ (11,2) Korinto bendruomenė, o nuosekliai ir visa Bažnyčia, čia yra vaizduojama, kaip skaisti mergaitė, apaštalo pažadėta vienam vyrui Kristui, kuriam jis stengiasi ją išlaikyti gryną ir moksle, ir gyvenime. Tokia pat prasme kalba ir Apokalipsės autorius, vaizduodamas Avinėlio vestuves ir jo sužadėtinę: „Vėl išgirdau gausingos minios balsą, lyg didelių vandenų šniokštimą ar galingų griauštinių dundėjimą... Džiūgaukime ir linksminkimės, ir duokime jam garbę! Nes prisiartino Avinėlio vestuvės ir jo nuo-

³ Conf. 1, 13.

taka pasirengusi. Jai buvo duota apsivilkti spindinčia, tyra drobe“ (Apr 19,6—8). Kitoje vietoje tas pats autorius rašo:

„Tuomet atėjo vienas iš septynių angelų... ir prabilo: „Eikš, aš tau parodysiu jaunąją, Avinėlio sužadėtinę“ (Apr 21, 9). Šitoji Avinėlio sužadėtinė ir žmona yra ne kas kita, kaip šventasis miestas, naujoji Jeruzalė, kuriai nereikia nei saulės, nei mėnulio, nes Dievo skaistumas jį apšviečia ir jo žiburys Avinėlis (plg. Apr 21,9—23). Tai yra atbaigtosios Kristaus Bažnyčios ir perkeistosios žmonijos vaizdas.

Šita mintis eina per visų Bažnyčios Tėvų raštus. Vėliau mistinė teologija, K. Adamo žodžiais tariant, „iš šitų biblijinių minčių nuaudė nuostabiai kvapią sužadėtinę mistiką: Kristus vyras, Bažnyčia jo žmona, ir abu gimdo gyvenimo kūdikius“.⁴ Šv. Augustinas Iškūnijimą taip vaizduoja: „Žodis yra sužadėtinis, o sužadėtinė — žmogaus kūnas. Abu yra vienas Dievo Sūnus ir tas pats žmogaus sūnus. Bažnyčios galva Jis tapo mergelės Marijos išciuse, iš kurių Jis išėjo lyg sužadėtinis iš savo miegamojo.“⁵ Kitose vietose šv. Augustinas kartoja tą pačią mintį: „Šis Žodžio ir kūno susijungimas yra sužadėtinis. Sužadėtuvių kambarelis yra mergelės išcios.“⁶ Tą patį galime pastebėti ir liturgijoje. Kalėdų pirmųjų mišparų antifone prieš Magnificat skaitome: „Kai danguje patekės saulė, jūs matysite Karalių Karalių, išeinantį iš Tėvo, kaip jaunikį iš savo miegamojo.“ Labai ryškiai šitą mintį pabrėžia ir antifonas prieš himną Benedictus Trijų Karalių šventėje: „Šiandien Bažnyčia buvo sujungta su Dangiškuoju Sužadėtiniu... Magai su dovanomis skubinosi į Karaliaus vestuves“. Vadinasi, ir šv. Rašte, ir Bažnyčios Tėvų veikaluose, ir galop pačioje liturgijoje išvystoma mintis, kad Kristus yra sužadėtinis, o Bažnyčia sužadėtinė.

Kristus yra Bažnyčios galva. Tai yra pirmas ryškus

⁴ Das Wesen des Katholizismus.— Paderborn, 1928, 274 p.

⁵ Adam K., op. 276 p.

⁶ Wintersig A. Liturgie u. Frauensee, — Freiburg, 1926, 11 p.

jo santykių su Bažnyčia bruožas. Naujajame Įstatyme, ypač šv. Povilo laiškuose, toji mintis yra taip aiški, jog nėra reikalo jos plačiau įrodinėti. Kristus yra tikrasis Bažnyčios Aš, o ji yra jojo mistinis Kūnas. Kristus ir Bažnyčia yra taip susijungę, kaip to paties organizmo galva ir kūnas. Juodu sudaro vieną mistinį asmenį, *vieną mistinį Kristų*. Visa, ką jis turi — savo dieviškumą ir amžinąjį savo gyvenimą duoda per malonę ir savo sužadėtinei Bažnyčiai.

Iš to, kad Kristus yra Bažnyčios Galva, o ji mistinis jojo Kūnas, savaime kyla antrasis jūdviejų santykių bruožas, būtent: *Bažnyčios pasidavimas Kristui*. Šitas pasidavimas anaipol nėra vergiškas nusilenkimas. Tai tik susijungimas su gyvybę teikiančiuoju pradū, kuris savo dieviškumu persunkia mistiškąjį savo kūną.

Trečiasis Kristaus su Bažnyčia santykių bruožas yra *jo meilė Bažnyčiai*, kaip Sužadėtinio meilė Sužadėtinei. Kristaus meilės tikslas, pasak šv. Povilo, yra *Bažnyčios šventumas*. „Kristus mylėjo Bažnyčią ir atidavė už ją save, kad ją pašventintų, apvalydamas vandens nuplovimu ir žodžiu, kad padarytų sau garbingą Bažnyčią, neturinčią jokios dėmės, nei raukšlės, nei nieko tokio, bet šventą ir nesuteptą“ (Ef 5, 25—27). Iš Kristaus trykšta srovė, kuri gaivina Sužadėtinę ir josios gyvenimą kaskart vis labiau jungia su dieviškuoju gyvenimu.

Teikiamos Bažnyčiai malonės nelieka joje nevaisingos. Bažnyčia jas priima, keičia, naujai apipavidalina ir duoda atskiriems nariams, gimdydama ir auklėdama juos naujam gyvenimui. Bažnyčios pavadinimas Motina nėra jokia metafora. Mater Ecclesia yra tikra prasme Motina, kaip Krikštas yra tikra prasme gimimas antgamtiniam gyvenimui. *Šita Bažnyčios galia gimdyti žmones antgamtiniam gyvenimui yra ketvirtas Kristaus ir Bažnyčios santykių bruožas*. Bažnyčia gauna antgamtinę gyvybę ne iš savės. Ją duoda jai Kristus. Todėl josios uždavinys ir josios buvimo prasmė yra tas malones, tą antgamtinę gyvybę priimti, apipavidalinti ir paskui duoti tiems, kurie jos dar neturi.

Jeigu sustatysime šituos bruožus vieną priešais kitą,

gausime tokį Kristaus ir Bažnyčios santykių vaizdą: Kristus yra Galva, Bažnyčia — Kūnas; Kristus Sužadėtinis, Bažnyčia Sužadėtinė; jis vyras, ji moteris; jis teikias, ji priimanti; jis aktyviai pradėdas, ji formuojanti ir gimdanti. Vis dėlto šitos priešingybės nekliudo įžiūrėti šituose santykiuose glaudžią vienybę, vieną mistinį asmenį — Kristų. Yra vienas kūnas, viena dvasia, vienas Kristus. Savo Sužadėtinei Jis duoda amžinoje meilėje *visa* ir laiko ją dieviškąja gyvybe, tobulina ir pašvenčia. Ji, visiškai Kristui atsidavusi, gyvena jo gyvybe, kurią į save priima, formuoja ir gimdo.

Visa tai rodo, kad moterystės ir apskritai *lyčių santykiavimo pirmavaizdis yra Kristaus ir Bažnyčios paslaptis*. Vyras turi taip santykiauti su moterimi, kaip Kristus su Bažnyčia. Vyro ir moters gyvenimas turi simbolizuoti Kristaus ir Bažnyčios gyvenimą. *Vyro idealas yra Kristus, moters — Bažnyčia*. Čia reikia pastebėti, kad ir vyro, ir moters, kaip žmonių, idealas yra tas pats, būtent: *Dievas*. Bet jų, kaip skirtingų lyčių, idealas glūdi Kristaus ir Bažnyčios paslapyje.

Kristaus ir Bažnyčios santykiai atskleidžia skirtumą moterystės prieš Kristų ir krikščioniškosios moterystės. Prieš Kristų dar nebuvo santykių tarp jo ir Bažnyčios, nes jis dar nebuvo įsikūnijęs ir Bažnyčia dar nebuvo įsteigta. Todėl ir to meto moterystė negalėjo būti atvaizdas, nes nebuvo to, ką ji vaizduotų. Ji buvo tik nurodymas, tik pranašas, tik šauklys. Ji buvo tik *figūra*. Tokia figūra yra ir dabartinė nekrikštytųjų moterystė, kaip neįjungta į antgamtinę sritį. Tuo tarpu po Kristaus krikščionių moterystė tapo Kristaus ir Bažnyčios santykių atvaizdu. Figūra lemia tai, kas dar *bus*. Atvaizdas nulemiamas to, kas jau *yra*. Figūra nurodo daiktą. Tuo tarpu daiktas duoda nurodymus atvaizdui. *Daiktas yra atvaizdo norma*. Todėl ir krikščioniškoji moterystė, būdama Kristaus ir Bažnyčios santykių atvaizdas, turi šituos santykius savo norma ir savo buvimo pagrindu. Juose glūdi krikščioniškosios moterystės esmė ir tie reikalavimai, kurie lemia praktinį krikščioniškosios moterystės gyvenimą.

3. Moterystės tikslai

Moterystės tikslo klausimas yra pats opiausias. Kam, būtent, susieina visam gyvenimui vyras ir moteris į neišardomą sąjungą? Kokį tikslą turi šitos sąjungos arba bendruomenės sudarymas? Koks yra pirmutinis objektyvus moterystės tikslas, kylas iš pačios josios esmės ir nepriklausąs nuo subjektyvių nusistatymų?

Ligi pat mūsų dienų manyta, kad pirmutinis moterystės tikslas yra *kūdikis*. Kanonų teisės ir moralinės teologijos vadovėliuose, įvairiuose pamokymuose sužadėtiniams, jaunavedžiams, tėvams ir motinoms šita mintis buvo aiškiai pabrėžiama. Celibatinės (gyvenant nekaltybėje) moterystės sąvokos šituose įsitikinimuose nebuvo. Pro ją buvo praeinama arba visai tylomis, arba buvo tik pastebima, kad „kas turi tokių idėjų, tas neveda... Visai aišku, kad moterystė nėra šiam tikslui. Kūdikių gimdymas yra bendras dėsniš.⁷“

Vis dėlto celibatinė moterystė yra svarbiausia kliūtis gimdymą laikyti pirmaeiliu, iš pačios esmės kylančiu moterystės tikslu. Katalikų Bažnyčia Juozapo ir Marijos moterystę visados laikė ir laiko tikra moteryste. Šv. Augustinas, pvz., sako: „Juk angelas nemelavo, sakydamas: Nebijok priimti savo žmonos Marijos. Žmona ji vadinama dėl pažadėjimo, nes kūniškai ji nebuvo ir nebus pažinta.⁸“ Marijos ir Juozapo moterystės tikrumas ir prasmingumas anaipol nekyla iš kūninio gimdymo, nes jis buvo išskirtas iš anksto Marijos, o, pasak padavimo, ir Juozapo skaistybės apžadais. Tiesa, Marija gimdė, bet gimdė iš Šv. Dvasios ir ne kaip Juozapo žmona, tik kaip *Virgo perpetua*.

Tai nėra vienintelis pavyzdys. Katalikų Bažnyčia visais laikais leido ir tebeleidžia vestis tiems, kurie iš anksto bendrai susitarę padaro skaistybės apžadus, vadinasi, pozityviu valios aktu išskiria šitą pirmaeilį tikslą. Toks išskyrimas ne tik nesudaro kliūties priimti moterystės Sakramento, bet visų moralistų nuomone, dar labiau paskaistina ir pakilnina moterystės gyveni-

⁷ Montier E. *L'ideal foyer*.— Paris, 1933, 106 p.

⁸ *De nuptiis et concupiscentia*, 1, 11.

mą. Be to, pats moterystės Sakramentas duoda tik teisę gimdyti, bet neuždeda jokios *pareigos*. Vėdusieji gali visą gyvenimą susilaikyti, ir dėl to jų moterystė dar nenustoja prasmės. Jeigu tad nenorime prileisti, kad Bažnyčia sakramentiniu būdu pašvęstų neprasmingas ir netikslingas institucijas (celibatinės moterystės tokios ir būtų, jeigu gimdymas būtų pirmaeilis moterystės uždavinys), turime moterystės prasmės ir tikslo ieškoti kur kitur. Bet kaip tuomet suprasti kanonų teisės, teologijos ir moralistų nusistatymą? Kūdikis vis dėlto *yra* moterystės *tikslas ir sykiu nėra*.

Šitas neaiškumas yra kilęs dėl sąvokų neskyrimo. Bet Ogino-Knauso teorija privertė teologus šias sąvokas išskirti. Moralistas, paskelbus šią teoriją, atsirado visai rimtas klausimas: kaip vertinti moralės požiūriu tuos, kurie matrimoniališkus savo santykius apriboja *tik* nevaisingomis dienomis. Ar jų elgesys yra doras arba indiferentiškas ir todėl leistinas, arba nedoras, ir todėl draustinas? Klausimo išsprendimas neišvengiamai susidūrė su moterystės tikslu. Jei moterystės tikslas yra gimdymas, toks elgesys yra neleistinas, nes jis moterystę padaro be tikslo ir todėl be prasmės. Jei iš kitos pusės, gimdymas nėra moterystės tikslas, Ogino-Knauso teorijos pritaikymas darosi leistinas. Teologų ginčuose⁹ sąvokų neskyrimas kaip tik ir paaiškėjo. Kas laiko pirmuoju moterystės tikslu kūdikį, visai nuosekliai neigia minėtos sistemos leistinumą. Bet šitiems teologams belieka tik vienas žingsnis paneigti celibatinę moterystę ir uždrausti matrimoniališkus santykius nėštumo metu, kas, aišku, prieštarauja Bažnyčios principams ir praktikai.

Lemiamą žingsnį priekin, sprendžiant šią problemą, yra padaręs pranciškonas *dr. P. Fidelis Schwendingeris*. Savo straipsnyje, išspausdintame žurnale „Theologie und Glaube“¹⁰, jis skiria: *Moterystę ir moterystės at-*

⁹ Plg. teologijos žurnalas: „Theologie und Glaube“, 1933, Nr. 1 ir 6. „Theologisch— Praktische Analtalschrift“ 1933, Nr. 2. (jame yra nurodyta ir daug šios srities literatūros) ir kt.

¹⁰ „Um die Erlaubtheit der periodischen Enthaltung“, 1933, Nr. 6.

baigimą (Ehe und Ehevollzug) ir ieško šių dviejų dalykų tikslų atskirai. Suskirstymas yra labai vykęs. Moterystė, kaip tokia, nėra tas pats, kas ir moterystės atbaigimas. (Ehevollzug, matrimonium consumatum.) Todėl ir jų tikslai negali būti tie patys.

Pirmuoju moterystės tikslu ir prasme minėtas autorius laiko „dviasmenę gyvenimo bendruomenę tarp vyro ir moters (zwischen Gatten).“ Du žmonės į neišskiriamą vienybę stumia „visų pirma pažinimas ir kito asmens (im gegenseitigen Du) vertės pajautimas. Kitos asmenybės vertė šviečia, traukia, pažadina norą ir troškimą šitą vertę, kiek galima, inkorporuoti, įjungti į savą gyvenimą, pririšti ją prie savęs kaip neprarandamą laimę ir papildantį turtą. Vienas antram priklauso, vienas antram pagelbėti, susijungus dalintis laime ir nelaime, būti viena gyvenime ir likime — štai kas vyrauja, kas yra manoma ir norima sužadėtinių meilėje. Šitas ilgesys ir noras yra beveik visuomet aukštesnis ir labiau tiesioginis, negu mintis pažadinti naują gyvybę.“¹¹ Tai yra psichologinė — genetinė moterystės tikslo pusė.

Bet objektyviaja prasme Aš — Tu bendruomenė yra pirmutinis dalykas. Moterystėje nėra kažko trečio be vyro ir moters, į ką juodu bendrai žiūrėtų, kas juodu sujungtų. Moterystė visų pirma reiškia tiesioginę meilės sąjungą tarp Aš ir Tu. *Tai yra pilnutinio asmens ilgesys.* Kai moterystė yra sudaryta, tuomet kiekviena pusė duoda ir priima ne tik savo vertę, bet ir visą asmenybę. *Šitas dviejų žmonių turėjimo ir paklusimo, davimo ir ėmimo abipusiškumas ir bendrumas yra pirmoji moterystės sąjungos vertė ir prasmė.* Moterystės išplėtimas ligi šeimos, gimstant kūdikiui, gali būti tikrai antraeilis tikslas“, (ibid) *Moterystės, kaip institucijos, pirmutinis tikslas yra asmens papildymas priešingos lyties pradais.* Lytys ilgisi viena antros, nes jos yra netobulos. Moterystėje jos kaip tik ir randa natūralų ir tiesioginį savo netobulumo papildymą.

Jei moterystė yra ne tik sudaroma, bet ir atbaigiama (consumatio), tuomet ji įgyja kitokį pobūdį, ir prie

¹¹ Ibid.

pirmojo tikslo prisijungia antrasis tikslas. *Pirmutinis moterystės atbaigimo tikslas yra ne kas kita, kaip kūdikis.* Šito dalyko nereikia įrodinėti. Jis yra aiškus savaime. Rūšies palaikymo instinktas savo prasmę ir savo tikslą pasiekia tik tada, kai gimsta naujoji karta. Visų tad veiksmų, kurie yra sujungti su moterystės atbaigimu, pirmutinis ir tiesioginis tikslas negali būti kas kita, kaip *kūdikis*.

Čia paaiškėja ir tai tarsi prieštaraavimas tarp kanonų teisės ir minėto autoriaus minčių. Kanonų teisė kūdikį laiko pirmutiniu moterystės *atbaigimo* tikslu. Bet ji nieko nesako apie moterystės *sudarymo* tikslą, nes kanonų formulavimo metu tos dvi sąvokos dar nebuvo išskirtos. Bet celibatinės moterystės pripažinime savaime glūdėjo mintis, kad be kūdikio dar yra kitas moterystės tikslas, būtent, *lyčių pasipildymas*. Šito tikslo iškėlimas atskleidė prasmingumą ir tų moterystės, kurios kūdikių negali turėti, ir tų, kurios jų atsisako aukštesnių idealų vardan.

4. M o t e r y s t ė k a i p S a k r a m e n t a s

Krikščioniškoji moterystė yra ne kas kita, kaip įjungta į antgamtinę sritį prigimtoji moterystė. Kristus nepaneigė prigimtosios tvarkos, bet ją pakilnino ir įvedė į atbaigiamąją josios išsivystymo tarpsnį. Visa, kas yra prigimtojoje moterystėje, yra ir krikščioniškojoje. Todėl čia randame du dalykus: *sutartį*, ir *Sakramentą*. Sutartis priklauso prigimtajai tvarkai, Sakramentas jau yra antgamtinis dalykas. Prigimtoji moterystė *visų pirma yra sutartis*. Tiesa, ir joje yra religinis charakteris, ir ji yra Kristaus ir Bažnyčios santykių *figūra*. Bet persvara joje tenka *sutarčiai*. Dėl to civilinė valdžia gali tvarkyti nekrikščioniškųjų moterystės ne tik atsitiktinius padarinius, bet ir pačią esmę, kiek tai nesipriešina prigimtųjų įstatymams. Tuo tarpu krikščioniškoji moterystė *visų pirma yra Sakramentas*. Pakrikštytiems žmonėms, kaip minėjome, galima vestis tik sakramentiniu būdu. Popiežius Pijus IX pasmerkė to-

kį teigiamą: „Krikščionys gali tikrai vestis grynai civiline sutartimi; netiesa, kad krikščionių moterystės sutartis yra visuomet Sakramentas, arba kad nėra sutartis, jei išskiriamas Sakramentas.“ Šitų teigimų pasmerkimas parodo, kad krikščionių moterystė niekada negali būti tik sutartis. Sakramentinio pobūdžio išskyrimas suardo ir pačią sutartį. Išsižadėjimas gimdyti kūdikius Sakramento nenaikina. *Išsižadėjimas Sakramento naikina teisę gimdyti kūdikius.* Ne susitarimas gimdyti duoda teisę priimti moterystės Sakramentą, bet priėmimas moterystės Sakramento duoda teisę gimdyti kūdikius. *Sakramentinis pobūdis yra krikščioniškosios moterystės pagrindas.* Krikščionis vyras ir krikščionė moteris visų pirma nori ne sudaryti moterystės sutartį, bet *priimti moterystės Sakramentą.* Susitarimas gimdyti ir pasikeitimas teisėmis į vienas antro kūną yra antroje vietoje. Jo gali net nebūti. Šv. Augustinas teisingai pastebi, kad „tikintiems vedusiems patariama ne tiek vaisingumas, kurio vaisius yra kūdikiai, ne tiek padorumas, kurio ryšys yra ištikimybė, kiek tam tikras jungtuvių Sakramentas.¹²“ Krikščioniškoje moterystėje pirmą vietą užima sakramentinis jungtuvių gėris (*donum nuptiarum*).

Kas tad yra Moterystės Sakramentas? Atsakyti į šį klausimą reiškia surasti giliausią krikščioniškosios moterystės esmę. Katekizmas moko, jog Moterystės Sakramentas yra Kristaus įsteigtas regimas ženklas, per kurį Dievas duoda malonės vedantiems tinkamai atlikti moterystės pareigas. Apibrėžimas yra visai teisingas. Bet jis neatskleidžia šito sakramento gelmių. Tai populiarius apibrėžimas, kuris yra naudingas paprastam moterystės supratimui, bet kuris netinka gilesniam josios tyrinėjimui. Šiam reikalui mes turime ieškoti Moterystės Sakramento apibrėžimo oficialiuose Bažnyčios nutarimuose.

Tokį nutarimą yra padaręs Visuotinis Tridento Susirinkimas. „*Moterystės Sakramentas, sako jis, yra regimas ženklas ir versmė šitos specialios malonės, skirtos tobulinti vedusiųjų meilei, sutvirtinti neišskiria-*

¹² De nuptiis et concupiscentia, 1, 10.

mumui ir pašvęsti susijungusiems. ¹³ Šitą apibrėžimą pakartojo ir popiežius Pijus XI savo enciklikoje „*Casti connubii*“. Šitame apibrėžime yra atskleisti svarbiausi sakramentinės malonės vaisiai: *tobulinimas, tvirtinimas* ir *pašventimas* (atkreipkime dėmesį, kad Tridento Susirinkimas visai nemini kūdikių gimdymo!). Sakramentinė malonė ištobulina vedusiųjų meilę, pakeldama ją į antgamtinę sritį ir priartindama ją prie Kristaus ir Bažnyčios meilės. Sakramentinė malonė sutvirtina neišskiriamumą, duodama jam galutinį pagrindą ir prigimtosios moterystės *reikalo* neišardomumą, paversdama *esmės* neišardomumu. Sakramentinė malonė pašvenčia ir vyrą, ir moterį ne tik kaip žmones (kaip kitų sakramentų malonės), bet ir *kaip vyrą* ir *kaip moterį*.

Bet Moterystės Sakramentas, kaip ir visi kiti sakramentai, ne tik *duoda malonės vykdyti* tam tikrą idealą tam tikroje gyvenimo srityje, bet visų pirma šitą sritį padaro tikra ano idealo išraiška. Krikšto Sakramentas ne tik duoda malonės vykdyti tris dieviškasias dorybes — tikėjimą, viltį ir meilę — bet jis visų pirma padaro žmogų *Dievo vaiku*, atgimdo jį per vandenį ir Šv. Dvasią. Sutvirtinimo Sakramentas ne tik duoda malonės ginti tikėjimą, bet jis padaro žmogų teisėtą ir įpareigotą jo *gynėją*. Kunigystės sakramentas ne tik duoda malonės kunigiškomis pareigoms atlikti, bet jis visų pirma pašvenčia žmogų *kunigu*, vadinasi, tikru Kristaus atstovu santykiuose su Bažnyčia. *Kiekvienas sakramentas visų pirma įjungia žmogų į tam tikrą antgamtinio gyvenimo sritį, o paskui* (šitas paskui reiškia ne laiko, bet tik prigimties pirmenybę) *duoda pagalbos vykdyti toms pareigoms, kurios kyla iš šito įjungimo. Sakramento esmę sudaro ne malonės davimas, bet žmogaus įjungimas į antgamtinę sritį*. Malonė yra tik šio įjungimo padarinys. Taip yra ir su Moterystės Sakramentu. Ir jis visų pirma padaro moterystę Kristaus ir Bažnyčios atvaizdu, kartu (laiko atžvilgiu) duodamas malonės vykdyti minėtiems reikalavimams. Prigimtoji moterystė yra Kristaus ir Bažnyčios santykių figūra. *Per Sakramentą ji tampa šitų santykių atvaizdu.* ¹³

¹³ Conc. Trid. ses. 24.

Čia mes kaip tik ir suvokiame giliausią moterystės pagrindą. Jeigu krikščioniškosios moterystės esmė yra Sakramentas, jeigu iš kitos pusės Sakramentas padaro moterystę Kristaus ir Bažnyčios santykių atvaizdu, tai krikščioniškosios moterystės esmė yra *Kristaus ir Bažnyčios santykių vaizdavimas*. Vyro ir moters susitarimas Krikščionybėje visų pirma siekia ne gimdyti kūdikių, bet savo moteryste vaizduoti Kristaus ir Bažnyčios santykius. Priekaištas, kad niekas šito vaizdavimo nežino ir apie jį negalvoja, yra tik pusiau tiesa. Kiekviena krikščioniškoji pora žino ir galvoja apie religinį jų moterystės pobūdį, apie Sakramentą. Metafizinis Sakramento gelmių supratimas yra reikalingas jam geriau vykdyti, bet nereikalingas jam priimti. Krikščionis, priimdamas Moterystės Sakramentą, žino, kad jis yra ypatingai susiejamas su antra puse ne žmonių, valia, bet Dievo; jis žino, kad jo moterystė yra žygis to, ką daro Bažnyčia (id, quod facit Ecclesia). Kaip stabmeldys gali pakrikštyti kūdikį, net nežinodamas Krikštą reikšmės, jei tik jis turi intenciją atlikti religinį Katalikų Bažnyčios veiksmą, taip ir krikščionis vyras ar moteris, susitardami priimti Moterystės Sakramentą, savaime (implicite) susitaria vaizduoti Kristaus ir Bažnyčios santykius. Kas pozityviu savo valios nusistatymu išskirtų šitą vaizdavimą, tas nepriimtų nei Sakramento, nei nesudarytų moterystės.

Kristaus ir Bažnyčios santykių misterijoje glūdi ir krikščioniškosios moterystės *neišardomybė*. Kristus yra susijungęs su Bažnyčia amžinai. Jokio išsiskyrimo čia absoliučiai nėra. Todėl ir krikščioniškoji moterystė turi atspindėti Kristaus ir Bažnyčios santykių amžinumą. Ji turi būti taip pat amžina — reliatyviai iki mirties. Kiekvienas mėginimas krikščioniškąją moterystę padaryti išardomą, būtų pačios josios esmės naikinimas, nes išdildytų joje Kristaus ir Bažnyčios santykių atvaizdą. Vedusiųjų persiskyrimas gali būti nekrikščioniškoje moterystėje, kuri yra grynai prigimties dalykas, bet jo iš esmės negali būti ten, kur Dievas sakramentine malone vedančiųjų sąjungą pažymėjo amžinumo ženklu. „Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria“ (Mt 19, 6).

Ta pačia misterija yra paremta ir krikščioniškoji *monogamija*. Kristus yra susijungęs su *viena* Bažnyčia. Jis ją vieną myli, jai vienai duoda malonės, ją vieną pašvenčia. Šitas bruožas taip pat turi būti išpaustas krikščioniškoje moterystėje. Jei vienas vyras turi daug žmonių arba viena moteris turi daug vyrų, čia negali būti nė kalbos apie Kristaus ir Bažnyčios santykių vaizdavimą. „Jei yra du kristūs, sako Gregorijus Teologas, tebūna du vyrai ir dvi žmonos. Bet jei vienas yra Kristus, viena Bažnyčios galva, vienas tebūna kūnas, o antras turi būti atmestas.¹⁴“ Poligamija galėjo būti leista Senajame Įstatyme, nes tuomet ir pati moterystė buvo tik Kristaus ir Bažnyčios santykių figūra. Figūra gali kisti, nenustodama savo simbolinės prasmės. Tuo tarpu atvaizdas turi būti pastovus, nes kitaip jis nereikš to, ką turi vaizduoti. Kristus todėl griežtai panaikino poligamiją, kaip nesuderinamą su krikščioniškosios moterystės esme.

¹⁴ Oratio 37, 8. Migne P. G. 36, 291 p.

St. Ladygienė

MOTERYSTĖS TIKSLAI IR GĖRYBĖS

Moterystė yra vyro ir moters sąjunga, Dievo įkurta žmonių giminei plėsti. Iš aptarties kyla jos tikslai. Pirmiausias tikslas yra vaikai, kad žmonių giminė nenutrūktų. Antrinis tikslas yra savitarpio pagalba ir įgimto polinkio tenkinimas.¹⁵

Šiuos tikslus ne žmonės nustatė, bet Dievas. Žmonėms pavesta juos vykdyti. Jiems liepta: „aukite ir veiskitės, ir pripildykite žemę“. Žmonės, sukurti pagal Dievo paveikslą, tampa tolesnio žmonijos kūrimo įrankiai. Nuo jų pareina, kad Dievo nustatytieji tikslai būtų įvykdyti. Jie privalo suprasti tas gėrybes, kurios įpareigoja moterystę priartinti Kūrėjo minčiai. Jos yra vaikai, ištikimybė, sakramentas.

„Ištikimybei turima akivaizdi pareiga už moterystės ryšio ribų su kitu ar kita nesantykiauti; *vaikams* turima akivaizdi pareiga juos su meile priimti, rūpestingai auginti ir religiškai auklėti; *sakramentui* turima akivaizdi pareiga nesiskirti ir išsiskyrus net dėl vaikų vėl nesituokti. Tai yra kaip ir jungtųjų regula, kur ir gamtos vaisingumas pasipuošia, ir nesitvardymo begėdiškumas yra suvaldomas.¹⁶“

1. Žmogus iš visos gamtos išsiskiria savo protingąja prigimtimi, savo nemirtingąja siela. Krikščioniškąją moterystę mes težiname sakramentale. Sakramentas duoda teisių į malonę, kuri palaimingai veikia

¹⁵ Kōm Joseph. Auf dem Wege zur Ehe.— Freiburg in Bresgan, 1920, 14 p.

¹⁶ Enc. Casti Connubii, Tiesos Kelias 1931.

vedusiųjų sielas kiekvieną kartą, kai reikia atlikti moterystės pareigas. Sakramentas yra svarbi gėrybė, nes jis, reikalaudamas tam tikrų sąlygų išpildymo, apsaugo moterystę nuo įvairių blogybių. Sakramentas težino moterystę tik vieno su viena (vienumas), moterystę visam amžiui ne kuriam laikui (ryšio nesuardomybė). Sakramentas padaro savo malonės veikimu Kristų šeimos šeiminku, ją pašvenčia (šventumas).

Vienas pamokslininkas bažnyčioje pabeldęs į mūrą sakė: Ar manote, kad pasaulis su šiuo mūru kovoja?— ne. Išneškite Kristų, ir tas mūras taps bedvasis pastatas. Tą patį galima taikyti šeimai. Panaikink sakramentą, pašalink Kristus malonę — šeima liks bedvasis pastatas. Žmogiškosios jėgos vien iš savęs nesuras tos tvirtybės, kurios reikalauja ištikimybės, vaikai, jų ugdymas, jei bus pašalinta malonės versmė. Sunkūs susirgimai, mirtys, įvairūs nepritekliai sukeltų visišką nusivylimą, jei vedusieji nepasikliautų malone.

„Ypatinga sakramentalė vidinė malonė skirta natūraliai meilei išstobulinti, neišrišamai vienybei patvirtinti ir susituokusiems pašventinti.¹⁷“

Tad nenuostabu, kad juodosios jėgos kėsinausi prieš sakramentą, siūlydamas civilinę metrikaciją, norėdamos sugriauti tą mistiškąją galybę, tą tvirtovę, kurią sunaikinus palieka atviras kelias visiems santuokų iškrypimams, kaip: vaikų vengimas, ryšių sutraukymai ir naujų sudarymai.

Štai enciklikos žodžiai: „Tas sakramentas tiems, kurie jam nesipriešina, ne tik padidina pašvenčiamąją malonę, nuolatinį antgamtinio gyvenimo principą, bet jis teikia ir ypatingų dovanų, gerų sielos nuotaikų ir malonių gemalų, jis šitaip pakelia ir patobulina prigimtąsias jėgas, kad susituokusieji galėtų ne tik suprasti protu, bet ir intymiai skonėtis ir tvirtai laikytis, sėkmingai norėti ir praktikoje vykdyti tai, kas privalu vyro ir žmonos luomui, jo tikslams ir pareigoms; jis jiems pagaliau suteikia teisę į aktualią malonės pagalbą kiekvieną kartą, kai jiems reikia atlikti to luomo prievoles.“

¹⁷ Op. cit. 44 p.

„Moterystės malonės pasiliks didžiaja dalimi nenaudingas talentas, paslėptas lauke, jei susituokusieji nenaudos savo prigimtų jėgų ir neugdys, ir neplėtos malonės pasėlių, kuriuos yra gavę. Tegul susituokusieji ne supančioti, bet papuošti augsiniu ryšiu, ne kliudomi, bet jo stiprinami iš visų savo jėgų stengiasi padaryti, kad jų santuoka, ne tik per sakramento jėgą ir reikšmę, bet ir per jų pačių mintis ir papročius, visados būtų ir paliktų gyvas atvaizdas tos itin vaisingos sąjungos tarp Kristaus ir Bažnyčios, kuri yra tikrai garbinga itin tobulos meilės paslaptis.¹⁸“

Moterystės Sakramento teikėjai yra patys jaunavedžiai, tad jie turi atverti širdį, palenkti protą, o ypač nukreipti valią, kad tai, ką šiuo veiksmu jie pažada, būtų jų subrendimo pareiškimas, įsakmiai gyvenime įvykdytas.

Vaikai yra svarbiausias šeimos tikslas ir didžiausia gėrybė¹⁹; vaikas — būsimas žmogus. Jis yra paveldėtojas viso amžių lobio, kurį vėl perteiks kitoms kartoms. Tėvai dažnai iš jo laukia busimojo savo nuosavybės paveldėtojo, arba busimojo pagalbininko, maitintojo, darbininko. „Vaikai, gimę per Visagalį Dievą, susituokusiųjų bendradarbiavimu yra dieviškosios gėrybės dovana ir brangus moterystės vaisius.²⁰ Iš čia išplaukia, kad tėvai yra Dievo bendradarbiai, jo įrankiai kilniame kūrybos darbe.

Šia proga tenka paminėti, kad vaikas nėra visiška tėvų nuosavybė. Klysta tie, kurie mano, kad su vaiku gali elgtis kaip tinkami, kad gali neatsižvelgdami į jo asmenybę tvarkyti gyvenimą. Tėvams tėra tik pavesti vaikai. Jie yra lyg Dievo nuomininkai, kurie Dievo duotą vaiką augina, auklėja, o paskui jam sugrąžina. Tėvams pavesta paruošti Dievo garbintojus, Bažnyčios sūnus, piliečius. Vaikas turi teisę gyventi *sau*. Jokia išorinė vergovė, pančiai ar kalėjimas nepadaro mus

¹⁸ Op. cit. 45, 46 p.

¹⁹ Vartojamas straipsnyje terminas gėrybė, imtas iš enciklikos. Jis atitinka nelygstamos vertybės prasmę, objektyvios gėrybės prasmę, panašia kaip žinome objektyvią tiesą.

²⁰ Op. 31.

nesamus — mes esame. Tas pats su vaikais; jie yra sau ir jie turi *teisę* būti kaip atskiri Dievo kūriniai. Tolėnėse paskaitose paaškęs, kad mes neturime teisės žudyti gyvybės, kuri priklauso ne mums, bet Dievui. Tėvams pavesta ne vien teikti vaikui gyvybę, bet juos auginti, auklėti,— paruošti jį atlikti jam skirtą uždavinį žemėje. Auklėti — reiškia vaikišką silpnumą ir nežinojamą paversti žinojimu ir veiklumu. Auklėti reiškia sukurti jame kaskart pilnesnio gyvenimo židinį, daryti jį vis geresniu ir kilnesniu žmogumi. Pirm, negu pateikti jam protinių vertybių, žinojamą apie visa kas apsupa, svarbu jame sukurti dorinių vertybių.

Enciklika šiaip ši klausimą pabrėžia ²¹: „Vaiko gėrybė tikrai nesibaigia su pagimdymo gėrybe; prie jos turi prisidėti dar kita, vaiko normalaus išauklėjimo gėrybė. Išmintingiausias Dievas tikrai mažai būtų pasirūpinęs pagimdytų vaikų ir visos žmonių giminės likimu, jei tie, kurie gavo iš jo galią ir teisę gimdyti, nebūtų taip pat gavę auklėjimo teisės ir pareigos. Iš tikrųjų niekas negali nepripažinti, kad vaikas negali iš savęs išsitekti ir savimi pasirūpinti antgamtiniam gyvenimui: ilgus metus jis bus reikalingas kito pagalbos, mokslinimo, auklėjimo. Be to, yra aišku, kad sutartinai su gamtos reikalavimais ir dieviška santvarka, vaikų auklėjimo teisė ir pareiga visų pirma pareina tiems, kurie pradėjo gamtos darbą gimdymu ir kuriems yra griežtai uždrausta palikti pradėtą darbą nepabaigtą ir taip pasmerkti vaiką tikrai pražūčiai. Tiesą pasakius, jau pasirūpinta geriausiu vaikų auklėjimu moterystėje, kur nenutraukiamu ryšiu susieti tėvai visados gali to darbo imtis drauge ir vienas antram teikti pagalbą.“ Tatai vedusieji atsakingi už žmogų. Šeimoje vaikas turi būti aprūpintas tuo, ko jis „iš savęs turėti negali“: maistu, drabužiu; jo auginimas turi duoti jam gerą sveikatą ir tai, ko reikia jo gležnam kūnui. Turint galvoje didelį kūdikių mirtingumą Lietuvoje, fizinio vaiko lavinimo sritis yra svarbiausių rūpesčių dalykas. Visų pavartotų iki šiol priemonių dar per maža.

²¹ Op. 39.

Tėvai turi padėti daug pastangų ugdydami vaiko protą, valią, širdį, kad jis šeimos aplinkoje pažintų Dievą ir pasaulį, kad nuo pirmųjų amžiaus metų pratinėtųsi būti geras ir valingas. Kaip vaiką auklėti — neįeina į šios paskaitos ribas. Tenka tik priminti, kad vaiko auklėjimas trunka nuo jo gimimo iki subrendimo, nes „yra griežtai uždrausta palikti pradėtą darbą nebaigtą“. Tad iki subrendimo truks teisėtoji tėvų auklėjamoji globa, kuri, pagal vaiko amžiaus skirtumą, atitinkamai skirtingai pasireikš. Kalbant apie vaiko gėrybę, kurią taip kilniai enciklika pabrėžia, negalima praleisti netarus kelių žodžių apie motinystę. Moters prigimtis taip sukurta, kad per jos išcias žmogus išvysta pasaulį ir tai yra susieta su fiziniais sunkumais. Jai per žmonijos motiną Ievą krito ši ištarmė: „tu sopuliuose gimdysi“. Ir daugelis moterų pabūgsta šio savo likimo. Jos ima vengti vaikų. Vysk. K. Paltarokas savo ganytojiškame rašte 1935 sakė, „kad svarbiausia vaikų vengimo priežastis yra ne skurdas, o patogumų pamėgimas, lėbavimas, moralinis iškrypimas“.

Laisva valia ir atvira širdimi teprižiama drąsi katalikė motinystė, nes čia yra jos didybės viršūnė, jos kariška tarnyba tautai. Motinystė yra jai visokeriopo tobulėjimo proga, krovimas ir suradimas tokio turto, kurio nei kandys, nei rūdys negadina. Motinystės baimė yra jau moralinio liguistumo požymis, nes fizinių liguistumą didvyriška moteris nugali savo tvirtu tikėjimu ir dorove. Yra pavyzdžių, kad kelių gydytojų motinai dėl širdies silpnumo įsakytas abortas vardan dieviškojo įstatymo neįvykdytas, todėl davė laimingų ir sveikų kūdikių. „Galų gale mirties pavojus motinoms yra tokia pat pareiga, kaip kariams fronte. Lengviau pakelti kūno skausmą ramia sąžine, negu kankintis dvasia dėl Dievo valios laužymo.²²“ Pagaliau vaikai šalia visų rūpesčių suteikia tėvams neįkainojama džiaugsmo, kurį reikia branginti kaip dangų. Ir motinos lengva širdimi jo teneatstumia.

Trečioji gėrybė yra ištikimybė. Pats žodis ištikimybė reiškia pasidavimą vieno kitam, tarnavimą, neatsi-

²² Panevėžio Vyskupo ganyt, raštas 1935.

žvelgiant į galimą iš to naudą. Kiekvienas žmogus brangina ištikimą sau draugą. O draugiškiausia draugystė yra santuoka. Joje vienas vyras su viena moterimi sudaro sandorą. „Todėl jie nebėra du, bet vienas kūnas.“ Bažnyčia griežtai smerkia visokias daugpatystės (poligamijos) ar daugvyrystės (poliandrijos) rūšis. Senasis įstatymas buvo tiek nuolaidų padaręs žmogaus žemumui. Naujajame Įstatyme mes rasim griežtą pirmąją tvarkos atkūrimą: „O aš jums sakau: kiekvienas, kuris geidulingai žvelgia į moterį, jau svetimauja savo širdimi“ (Mt 5,28). Tatai kiekvienas neištikimybės veiksmas, nors jis būtų padarytas antrosios pusės sutikimu, yra neleistinas.

Ištikimybės ryšys apima vienybę, skaistybę, meilę, padorų ir taurų klusnumą. Visa tai sudaro laidą laimei. Prie altoriaus pasižadama mylėti, gerbti, iki mirties neapleisti. Tada pagalbėti šiuos pasižadėjimus išlaikyti reikia, kad santykius puoštų sutarimas, kūnų ir sielų vienybė. Žmona yra draugė ir padėjėja. Vienas antrą savitarpiai tobulina ir papildo. Kiekviena diena turi su savim stiprinti tobulėjimo mankštą, kasdien reikia žengti pirmyn dorybių keliu, augti tikroje meilėje Dievui ir artimui.

Vedusiųjų santykius puošia skaistybė. Jie, vykdydami antruosius moterystės tikslus, savitarpio pagalbą ir gamtiškojo polinkio tenkinimą, elgiasi skaisčiai ir saikingai. Jie prisimena, kad valgio tikslas yra organizmo palaikymas ir stiprinimas, o antrinis jo tikslas yra skonėjimasis juo. Nėra blogybės, jei skonėjuos valgiu ir valgau, bet bloga yra, jei atsiduodu skonėjimui tiek, kad kenkiu kūno sveikatai. Tas pats tinka ir kūniškumui moterystėje. Meilė moterystėje yra labai svarbus dalykas. Apaštalas liepia: „Vyrai, mylėkite savo moteris, kaip Kristus mylėjo Bažnyčią.“ Tobulesnio pavyzdžio negali būti. Kristus gyvybę paaukojo, kad Bažnyčia gyventų, joje Eucharistijoje pasilieka ir nuolat stiprina, malonėmis gaivina. Meilės tvarkoje moterims sakoma: „tebūna pasidavusios savo vyrams, kaip viešpačiui; nes vyras moters galva, kaip Kristus yra Bažnyčios galva“. Ar Bažnyčią pažemina Kristaus joje viešpatavimas? —

Ne. Tolygu šeimoje; moters negali baidyti skirtoji vyrui pirmenybė, nes ji liečia teises ir pareigas. Ji apima šeimos globą, jos materialinį tvarkymą, gyvenamosios vietos parinkimą ir t. t.

Leiskime aiškiausiai kalbėti čia pačiai enciklikai.

„Šis pasidavimas neneigia ir nepanaikina laisvės, kuri visiškai priklauso žmonai, tiek dėl jos prerogatyvų, kaip žmogiškosios būtybės, tiek dėl jos kilniausių žmonos, motinos ir draugės funkcijų; jis neįsako jai nusilenkti visiems jos vyro geismams, vis tiek, kokie jie būtų, gal ir mažai derą su pačiu protu ar žmonos orumu; jis nemoko, kad žmona turi būti sulyginta su asmenimis, kurie teisinėje kalboje vadinami „mažamečiais“ ir kuriems dėl jų nepakankamai suformuluoto proto arba dėl jų neprityrimo žmonių reikaluose paprastai neduodama laisvai naudotis savo teisėmis; bet jis uždraudžia tą perdėtą laisvę, kuri nesirūpina šeimos gerove; jis nenori, kad šiame šeimos kūne širdis būtų atskira nuo galvos, didelei viso kūno nenaudai ir galimam žlugimo pavojui. Jei iš tikrųjų vyras yra galva, o žmona širdis, ir kadangi pirmasis turi valdžios pirmenybę, tai pastaroji gali ir turi reikalauti sau meilės pirmenybės.

Jei vyras neatlieka savo pareigų, žmonai pridera jį pavaduoti šeimos vadovavime.²³“

Ten, kur yra santarvė ir meilė, nekyla klausimas kas valdys, kas klausys; einama lygia greta, kaip iš paukščio skridimo nesimato, kuris sparnas veda. Aišku, kad vedusiųjų gyvenimas turi daug pareigų ir sunkumų, reikalauja daug kantrybės, bet visos tos pareigos teikia laimę, pasitenkinimą ir garantuoja vienybę. Be to, moterystės laimė ne visų kelias. Ji gali būti ir nebūti, bet moterystės p a r e i g o s t u r i b ū t i a t l i k t o s .

Tais atvejais, kai bet kurios savitarpio santykių pareigos neatliekamos, jei nusižengiama melu, apgavyste, paleistuvavimu, neištikimybe sudarkoma žmogaus asmenybė, kenčia pats žmogus, nes jis nebeturi sąžinės ramybės.

²³ Op. cit. 38 p.

Moterystės regula, telpanti į šiuos tris žodžius — sakramentas, vaikai ir ištikimybė, yra griežta ir aiški. Ji mus saisto pagal gebėjimą suprasti ir įsigilinti į Motinos Bažnyčios požiūrį į moterystę. Ji mus tarsi egzaminuoja, ar mes prilygstame savo darbais mūsų vyriausiojo ganytojo, kartu ir Viešpaties norams.

Mes matome, kad nesilaikymas sakramento panaikina mumyse religinio gyvenimo galimybę, vienybės su Kristumi galimybę. Atmetimas vaiko gėrybės, neapkanta jam užneria mums savižudybės kilpą, užkerta mūsų tarnavimo tautai ir žmonijai kelią, pagaliau ištikimybės laužymas pakerta mumyse asmenybės ugdymą, sumina mūsų individualybę. Išlaikyti sveiką religinį, tautinį ir dorinį gyvenimą gali tik tvirtas pasiryžimas moterystės klausimais laikytis šios taip kilnios enciklikos nuostatų.

Kun. St. Gruodis SJ

MOTERYSTĖS ŠVENTUMAS IR GYVENIMO REALUMAS

*Šeimos ryšiai man visada
būdavo šventi;
negaliu sutikti su tuo, kad gali-
ma būtų juos nutraukti, nepra-
randant garbės ir be skriaudos
tam, kas yra žmogui švenčiau-
sia.*

Napoleonas

I

M o t e r y s t ė s š v e n t u m a s

Kaip sena yra žmonija, taip seni yra šeimos ryšiai. Nuo pat savo buvimo priešaušrio žmonija matė šeimos židiny kažką nepaprasto, dalyką vertą ypatingos pagarbos ir dėmesio.

Vyro ir moters sąjunga moterystėje visų pirma imponuodavo visiems savo kilme, nes kiekvienas gerai numanė, kad tai nėra vien tik žmogaus valios padarinys, bet tiesiogiai pačios prigimties, o netiesiogiai paties Aukščiausiojo Kūrėjo kūrinys. Mat, kiekviena tos rūšies sąjunga, nors prasideda čia žemėje, tačiau yra patvirtinama ir atbaigiama danguje: „Ką Dievas sujungė, žmogus teneperskiria“ (Mt 19,6).

Moterystė taip pat imponuodavo savo ryšio prigimtimi. Kiekvienas kiek akylesnis stebėtojas galėjo greit pastebėti, kad ši paties Dievo palaiminta sąjunga nė-

ra mažareikšmė, bet remiasi labai giliomis skirtingų, lyčių ir skirtingų charakterių savybėmis. Čia susitinka iš vienos pusės gili intuicija, sugebanti viską greit suprasti ir susiorientuoti, jausmų turtingumas ir švelnumas, pasiryžimas padėti kiekvienam, kuris yra reikalingas globos ir užuojautos; pasiaukojimas, idealizmas, entuziazmas, tačiau neišleidžiant iš akių realybės; o iš kitos pusės — šaltas intelektualizmas ir realizmas, savivalda, drąsa, stipri kūrybinė iniciatyva, aktyvumas. Šios tad skirtingos savybės padaro tai, kad susituokusieji supranta esą sukurti vienas antram, kad galėtų vienas antrą papildyti, patobulinti, padaryti laimingu. Galėjimas tad padovanoti visą savo asmenybę kitam brangiam asmeniui ir gauti ją atgal praturtintą ir patobulintą tomis savybėmis, kurių trūksta pačiam, padaro šeimos ryšį tokį glaudų, pastovų, nesuardomą. Jam apibūdinti Apaštalas neranda kitų žodžių, kaip tik tuos, kurie buvo pasakyti pirmiesiems tėvams: „Todėl žmogus paliks tėvą bei motiną ir glausis prie savo žmonos, ir du taps vienu kūnu“ (Ef 5,31).

Bet moterystės šventumas ir kilnumas aiškiausiai pasireiškia tik antgamtinėje tvarkoje. Krikščioniškoji moterystė yra glaudžiai susijusi su švenčiausiais ir brangiausiais antgamtinio pasaulio dalykais. Ji yra šventas dalykas visų pirma dėl savo be galo aukštos ir kilnios simbolikos. Krikščioniškoji moterystė yra, anot tautų Apaštalo, toji „didžioji paslaptis“ — *mysterium magnum*, kuri turi savy vaizduoti mistinę santykį tarp Kristaus ir jo įsteigtos Bažnyčios (Ef 5, 32). Krikšto vandeniui nuplautas moterystės ryšys yra simbolis arba atšvaitas tos glaudžios vienybės, kuri yra tarp Kristaus ir Bažnyčios; simbolis arba atšvaitas tos be galo didelės meilės, kuria Dangiskasis Sužadėtinis mylėjo savo mistinę Sužadėtinę, kad, anot to paties Apaštalo žodžių, galėtų savo pasiaukojimu padaryti ją neturinčią „raukšlės, nei nieko tokio“, bet „šventą ir nesuteptą“ (Ef 5, 25—28).

Kadangi mistinė Kristaus ir Bažnyčios sąjunga yra tik išikūnijimo paslapties tęsinys, todėl ir krikščioniškoji moterystė pasidaro simboliu to glaudaus

ryšio, kuris yra tarp dieviškos ir žmogiškos prigimties viename Jėzaus Kristaus asmenyje. Galop krikščioniškoji moterystė yra atspindys tos vienybės ir to bendradarbiavimo, kuris yra tarp Išganytojo ir jo Krauju atpirktos sielos. Todėl krikščioniškoji moterystė artimai susijusi su visu tuo, kas kiekvienam krikščioniui yra brangiausia ir švenčiausia; krikščioniškoji santuoka jau vien savo buvimu yra nuolatinis švenčiausių ir kilniausių krikščioniškų paslapčių priminimas, nuolatinis paraginimas kelti savo žvilgsnį aukštin, nuolatinis „sursum corda!“

Naujojo įstatymo santuokoje glūdi, be abejo, labai graži ir gili simbolika. Bet ši simbolika nėra tuščia ir nevaisinga, kaip buvo Senajame įstatyme. Kiekvienas Naujojo įstatymo kontaktas su Kristumi virsta nauju antgamtinio pašventinimo ir patobulinimo šaltiniu. Kiekvieną kartą, kada krikščioniškoji sužadėtinė ištaria prie altoriaus laiptų nematomo Dievo ir matomo j©tarno akivaizdoje sakratalius žodžius: „Aš imu tave už vyrą“, ir kada tą patį padaro krikščioniškasis sužadėtinis, tardamas: „Aš imu tave už žmoną“, jie ne tik sujungia save natūralios meilės saitais, bet ir sužieduoja savo sielas su pačiu Dievu, kad galėtų jas gauti atgal praturtintas ir išpuoštas nevystančiais pašvenčiamosios Dievo malonės žiedais. Jie pasidaro aktyvūs savo sielų pašventintojai, kunigai, moterystės sakramento dalintojai. Taip krikščioniškoji moterystė, pradėta žemėje, randa idealų atbaigimą danguje. Ji lieka praturtina ir sutvirtina tikrai dieviškos meilės saitais, meilės, kuriai įkvėpimo pagautas Apaštalas taiko savo himno žodžius: „Meilė kantri, meilė maloninga, ji nepavydi; meilė nesididžiuoja ir neišpuiksta. Ji nesieltgia netinkamai, neieško savo naudos, nepasiduoda piktumui, pamiršta, kas buvo bloga, nesidžiaugia neteisybe, su džiaugsmu pritaria tiesai. Ji visa pakelia, visa tiki, viskuo viliasi ir visa ištveria“ (1 Kor 13, 4—7). Ši tad išvaduota iš žmogiškųjų silpnųjų meilė padeda susituokusiems nugalėti visas sunkenybes, gyvenimo smūgius; ji padaro moterystę charakterio, pasiaukojimo mokykla; kita vertus, ji įgalina susituokusius išlaikyti,

nepaisant pasitaikančios disharmonijos, tikrą širdžių harmoniją, turinčią pagal Dievo planą virsti tikro džiaugsmo ir tikros laimės šaltiniu, tikra prarasto rojaus prakartėle, kur žmogus galėtų rasti užuovėją nuo pasaulio sukurių, atgauti savo prarastą energiją naujiems darbams, naujiems žygiams. Dėl to krikščioniškoji moterystė pasidaro susituokusiems viena didžiausių Dievo duotų geradarybių.

Bet ar tai vienintelis ir svarbiausias jos tikslas? — Be abejo, Dievas ir to norėjo. Bet tai nėra pirmasis krikščioniškos moterystės tikslas. Dievas taip giliai ir artimai susiejo dvi besimylinčias sielas, taip jas praturtino antgamtiniais ir gamtiniais turtais, kad jos galėtų būti jojo artimiausi ir patikimiausi bendradarbiai pažadinant ir formuojant naują gyvybę, praplatinant jojo Karalystę čia žemėje ir danguje. Tai yra pirmasis moterystės tikslas, kartu jos naujas išaukštinimas. Moterystės kūrybingumas ir vaisingumas yra, be abejo, jos naujas išaukštinimas, pažiba. Daug yra sričių, kur gal? pasireikšti žmogaus kūrybinė galia. Žmogaus išminčiai ir energijai lenkiasi negyvoji gamta, atverdama jam savo gelmių turtus ir praskleisdama savo neišmatuojamų horizontų tolius; sutelktai dirbant iškyla tobulesnės ekonominio, socialinio bei politinio sugyvenimo lytys; žmogaus genijus, nepaisydamas sutinkamų kliūčių, įstengė pakilti vis arčiau tiesos, surasti naujesnes formas mintims ir grožiui reikšti. Bet niekur žmogaus kūrybinė galia nepasireiškia taip didžiai ir prakilniai, kaip pažadinant ir formuojant naują gyvybę. Čia žmogus, pasiremdamas Dievo visagalybe, kuria kūrinį ne iš marmuro, drobės ar kitos trapios ir negyvos medžiagos, bet gyvą būtybę, turinčią nemirtingą sielą, kurioje atsispindi Dievo paveikslas ir panašumas, kurioje žmogus gali lyg ir iš naujo atgimti, pasiekti savotišką nemirtingumą, vėl tapti naudingas darbininkas savo tautai bei valstybei. Tai yra nepaprastas moterystės institucijos išaukštinimas, nepaprastas pasitikėjimas silpnu žmogumi.

Bet krikščioniškoji moterystė galės išlaikyti savo orumą, kilnumą ir šventumą, galės teikti savo veikė-

jams visokeriopą palaimą tiktai tada, jei bus griežtai laikomasi Dievo nustatytos tvarkos, jei bus įgyvendinti visi krikščioniškos etikos moterystės gyvenimo reikalavimai.

II

G y v e n i m o r e a l u m a s

Deja, paskutiniaisiais laikais pastebimi gana dideli nukrypimai nuo šio idealo. Visokeriopas ekonominis bei socialinis skurdas, perdėtas individualizmas, liepiąs nesiskaityti su kito asmens gerove, plikas racionalizmas, besistengiąs iš visur pašalinti antgamtinį elementą, ir ateistinis materializmas, norįs nukreipti žmogaus žvilgsnį vien tik prie šios žemės džiaugsmų ir malonumų, daro labai žalingą įtaką moderniojo žmogaus sielai. Moderniajam žmogui visa tai, kas sudaro krikščioniškosios moterystės šventumą ir kilnumą, ima atrodyti kaip ypatinga kliūtis, našta ar net vergija. Jis vis daugiau ir daugiau pasiduoda nepriklausomos etikos viliojimams, žadantiems išlaisvinti jojo kūną, o kartu ir sielą iš tariamų pančių, kuriais neva krikščionybė sukausčiusi vedusiųjų gyvenimą. Iš čia tokia smarki akcija už civilinę metrikaciją, už skyrybas, už legalizavimą laisvų santykių su trečiu asmeniu, nėštumo nutraukimą, apsisaugojimo priemonių vartojimą ar kitoki moterystės piktnaudžiavimą. Ypač nemylimas modernioje šeimoje kūdikis, ši didžiausia moterystės brangenybė, tikras jos papuošalas. Įvairiais mechaniniais, cheminiais, chirurginiais ar kitokiais būdais stengiamasi jį nustumti nuo gyvenimo slenksčio. Jei tai nepasiseka, jei vis dėlto gyvybė atsiranda, nesidrovima ją užgniauzti brutaliu, kruvinu būdu.

Šiuo momentu ir šioje vietoje pagal Tamstų pageidavimą man tenka iškelti klausimą, kaip atrodo moterystės piktnaudžiavimas natūralios ir krikščioniškos etikos šviesoje. Dėl didesnio aiškumo panagrinėkime klausimus skyrium.

Moterystės veiksmo sužalojimas, atimant iš jo galią pažadinti naują gyvybę.

Tai gali įvykti, kaip jau matėme, vartojant įvairias mechnines, chemines ar kitas priemones. Kadangi Dievo paliktas būdas naujai gyvybei pažadinti yra gana sudėtingas ir glaudžiai susijęs su tėvų organizmais, todėl *jojo esminis suardymas turi visų pirma skaudžiai veikti tėvų, ypač motinos sveikatą*. Toks nenatūralus santykiavimas paprastai sukelia įvairias slogas, uždegimus, vietinio ar visuotinio pobūdžio nusilpimus, nuvytimus, galvos skausmus, įvairiausių rūšių nervingumus, egzaltacijos arba sunkios depresijos, besibaigiančios ne kartą savižudybe. Ne be reikalo vienas prityręs gydytojas yra pasakęs, kad ne kartą moterys daugiau kenčia ne nuo tų vaikų, kuriuos turi, bet nuo tų, kuriuos būtų galėjusios turėti, bet dėl savo kaltės neturi.²⁴

Toliau moterystės piktnaudžiavimas yra *skaudi žaizda vedusiųjų dvasiniam gyvenimui*. Mat moterystės veiksmo prigimties suardymas, nors tiesiogiai, teisybė, yra tik nuodėmė prieš pačią prigimtį, bet netiesiogiai yra maištas prieš patį šios prigimties Kūrėją, maištas prieš Visagali Dievą. Čia tai, kas pagal Dievo planą turi būti pagalbinė priemonė, padaroma tikslu: žmogus ieško malonumo dėl malonumo; čia aukštesnė prigimtis pavergiamą žemesnei: protas ir valia turi nusilenkti aistrai; čia žemas egoizmas nustelbia altruizmą. Be to, kaip kiekviena paleistuvystė, taip ir šis nenatūralus savo kūno teršimas yra, anot apaštalo,²⁵ visų pirma pasikėsinimas prieš Kristų: „Kūnas skirtas ne ištvirkimui, bet Viešpačiui, o Viešpats — kūnui. „Argi nežinote, kad Jūsų kūnai yra Kristaus nariai?“ (1 Kor 6,13—15). Ar nežinote, kad jūsų kūnas yra šventovė jumyse gyvenančios Šventosios Dvasios“ (1 Kor 6,19). „Jei kas Dievo

²⁴ Schockaert's R. Les dangers de l'Avortement et du Neo —
Malthusianisme pour l'Organisme féminin.— Louvain, 1932.

²⁵ — „ —

šventovę niokoja, tą Dievas suniokos, nes Dievo šventovė šventa, ir toji šventovė — tai jūs!“ (1 Kor 3,17). „Ar nežinote, kad jūs nebeprisiklausote patys sau? Iš tiesų esate brangiai nupirkti. Tad šlovinkite Dievą savo kūnu!“ (1 Kor 6,19—20). Reikia atsiminti, kad šis pasikėsinimas prieš Kristų, prieš Šv. Dvasios Bažnyčią, prieš Dievo nuosavybę vedusiems įgyja naują atspalvį, nes krikščioniškoji moterystė yra, kaip matėme, įsikūnijimo, mistinės Kristaus sąjungos su Bažnyčia ir su atpirkta siela atspindys, simbolis. Todėl piktnaudžiavimas ja reiškia tų švenčiausių ir brangiausių kiekvienam krikščioniui dalykų suprofanavimą.

Trečia, *moterystės piktnaudžiavimas gali skaudžiai paliesti patį kūdikį*. Vartojant apsisaugojimo priemones, ypač chemines, pasitaiko, kad jos nesutrukdo užsimegzti naujai gyvybei, bet tokiu atveju gyvybės diegas gali būti taip sužalotas, kad turės gimti tik liguistas, silpnas kūdikis. Ne kartą atsitinka, kad toks prieš tėvų norą į šį pasaulį atėjęs kūdikis, jeigu jis ir nemirtų ankstyva mirtimi, tai vis tiek, užaugęs be brolių ir seserų meilės, taps egoistas, savimyla, nepaklusnus tėvams, nedėkingas, išdidus, savo nemoraliniu gyvenimu teršiąs šeimos židinį ir sudaręs nuolatinių rūpesčių žilam tėvų plaukui.

Ketvirta, *moterystės piktnaudžiavimas labai kenkia pačiam šeimos židiniui*. Šis sąmoningas smagumo bei malonumo atskyrimas nuo pareigos anksčiau ar vėliau sudarys vedusiųjų psichikoje tokią nuotaiką, kokia būdinga gašlaujantiems. Jie išmoks žiūrėti vienas į antrą kaip į pigią priemonę savo geiduliams patenkinti. Šis perdėm egoistinis nusistatymas išdildys jų sielose pagarbą vienas kitam, o žuvus pagarbai, turės būtinai žūti ir skaisti nesavanaudiška meilė, nes kas negerbiama, tas ir nemylima. Be to, jau pats vaiko nebuvimas labai ardo šeimos patvarumą. Juk vaikas, kaip rodo gyvenimo patyrimas, yra vienas stipriausių šeimos ryšių, yra bendro sugyvenimo, bendro darbo ir ištikimybės garantija. Priešingai, kur tokio ryšio nėra, ten kur kas greičiau pasitaiko išsiskyrimai ir pasimetimai.

Galop *piktnaudžiavimas moteryse turi skaudžiai paliesti visą tautą, visą valstybę*. Ten, kur nuodėmingu būdu vengiama kūdikio arba kur stengiamasi pasitenkinti vienu vaiku, gink, Dieve, ne daugiau dvejeta! — ten prieauglis turės katastrofiškai mažėti ir negalės užpildyti mirties praretintų eilių. Tokia tauta bei valstybė turės sparčiais žingsniais žengti moralinio bei fizinio sumenkėjimo keliais. Anksčiau ar vėliau ji turės išmirti, o jos vietą užims tautos, kurios sąžiningiau laikysis Dievo nustatytos tvarkos. Toks pavojus, deja, pradeda grėsti ir mūsų mažai tautai.

Štai tie motyvai, kurie palenkė aukščiausią Bažnyčios autoritetą Popiežių griežtai pasmerkti savo enciklikoje visas praktikas, kuriomis stengiamasi sužaloti moterystės veiksmą, atimant iš jo dirbtiniu būdu galią pažadinti naują gyvybę, nepaisant daromų spaudimų iš šalies, ir pastebimo kitų tikėjimų atstovų nukrypimo nuo tradicinio mokslo. Štai jo žodžiai: „*Kiekvienas moterystės naudojimas, vis tiek koks jis būtų, kurį vykdant iš anksto dirbtinėmis žmonių priemonėmis atimama gyvybės veisimosi natūralioji galia, žeidžia Dievo ir gamtos įstatymą, ir tie, kurie padarė ką nors panašaus, susitapa sunkiu nusidėjimu*.²⁶“

N e g i m u s i o s g y v y b ė s p a n a i k i n i m a s , a r b a a b o r t a s

Visa tai, kas buvo pasakyta apie moterystės piktnaudžiavimą, žiūrint į jį krikščioniškojo mokslo akimis, galima drąsiai pritaikyti dirbtiniam nėštumo nutraukimui, arba abortui.

Dirbtinis nėštumo nutraukimas visų pirma skaudžiai veikia motinos sveikatą. Tik čia sveikatos sužalojimas yra kur kas didesnis, negu sužalojimas nuo moterystės piktnaudžiavimo, nes tarp motinos ir jos kūdikio, kurį²⁶

²⁶ Enciklika Casti Conn., Tiesos Kelias, 1931, kovo mėn. 12 d., 51 p.

nešioja po savo širdimi, yra toks gilus ir glaudus ryšys, kad kiekvienas pasikėsinimas prieš kurį nors jūdviejų labai skaudžiai paliečia kitą. Todėl nereikia stebėtis gydytojų tvirtinimais, liudijančiais, kad dirbtinis nėštumo nutraukimas yra neišsemiamas moteriškųjų ligų šaltinis.

Be to, *dirbtinis nėštumo nutraukimas labai skaudžiai veikia ir motinos psichinę būklę*. Motina kartą supratusi, kad ji sunkiai nusikalto savo šventam pašaukimui, suteršdama savo rankas ir motinišką širdį savo kūdikio krauju,— niekuomet, net mirties patale, negalės užmiršti šios kruvinos žaizdos; ne kartą, pagauta skaudžios depresijos, ji pati atima sau gyvybę.

Antra, dirbtinis nėštumo nutraukimas dar labiau negu moterystės *piktnaudžiavimas išplėšia iš motinos jai prideramą pagarbą ir meilę*, nustumia ją nuo aukšto sosto, į kurį ją iškėlė pati prigimtis ir tos prigimties Kūrėjas Dievas. Abortas negailestingai žudo abipusę meilę ir pagarbą, padaro žmoną vyro akyse žemų geidulių verge, o tokia būklė, aišku, turės anksčiau ar vėliau vesti prie visiškos židinio katastrofos, iširimo.

Trečia, dirbtinis *nėštumo nutraukimas yra taip pat labai didelis depopuliacijos — tautos išmirimo veiksnys*. Jis ne kartą nuvaro į kapus motiną jos žydėjimo amžiuje. Bet ypač abortas pakerta tautos prieauglį, jos viltį.

Prie viso to prisideda nauja moralinė nedorybė, tiesioginis negimusios gyvybės panaikinimas yra nekalto, tikrai žmogiškos būtybės nužudymas. Pagal Bažnyčios mokslą žmogaus vaisius nuo pat savo prasidėjimo momento gauna nemirtingą sielą ir pradeda gyventi savarankišką gyvenimą, teisybė, iš pradžių būdamas dar labai priklausomas nuo savo motinos organizmo. Todėl tiesioginis jo nužudymas yra veiksmas griežtai priešingas penktam Dievo įsakymui, yra viena didžiausių moralinių nedorybių. Dėl to tiesioginį negimusios gyvybės panaikinimą, nėštumo nutraukimą dirbtinėmis priemonėmis, labai aiškiai ir griežtai pasmerkę

popiežius Pijus XI jau minėtoje moterystės klausimu enciklikoje.²⁷

Taip atrodo nukrypimai nuo krikščioniškojo moterystės idealo krikščioniško mokslo šviesoje. Nėra jokio reikalo prikaišioti krikščioniškai dorovei, kad ji esanti per žiauri, kad mažai kreipianti dėmesio į moters reikalus. Nieko panašaus! Krikščioniškoji dorovė tvirtai remiasi žmogaus prigimtimi ir reikalauja saugoti tik tai, kas iš tikrųjų yra saugotina. *Nėra didesnio žiaurumo, išnaudojimo ir skurdo, kaip atsisakyti Dievo nustatytos tvarkos ir leisti šeiminkauti akloms aistroms! Kartu nėra geresnės moters apsaugos, kaip Bažnyčios reikalavimas, kad vyras suderintų savo gaivalingą ir maištingą prigimtį su krikščioniškos dorovės dėsniais, kad būtų viena moralė — vyrui ir moteriai! Kitaip moteris greit atsidurs tokioje pat būklėje, kokioje ji buvo pagonybės smukimo laikais.*

Taip pat netiesa, kad krikščioniškoji dorovė reikalaujanti būtinai išnaudoti visą prokreacijos galią. Krikščioniškasis protingumas ir krikščioniškoji meilė liepia visuomet atsižvelgti į tai, kaip ketinamas veiksmas atsilieps artimo gerovei. Todėl, jei tėvai numanytų, kad dėl svarbių priežasčių jie neturi teisės padidinti savo šeimą nauju nariu, tai jie ne tik galėtų, bet ir privalėtų susilaikyti nuo sumanymo pažadinti naują gyvybę. Tik tai turėtų būti padaryta leistinomis priemonėmis. Tokios leistinos priemonės yra atlikimas savo moterystės pareigų vadinamomis nevaisingomis dienomis pagal Ogino-Knauso ir kitų autorių teorijas arba visiškas susilaikymas, gyvenimas skaistybėje. Teisybė, toks susilaikymas moterystėje turi savo sunkumų. Bet vis tiek yra galimas. Jis yra galimas psichologiškai, nes tai sudaro labai gerą progą parodyti savo meilę ir pagarbą mylimam asmeniui. Bet svarbiausia jis yra galimas antgamtiniais sumetimais: Dievas, kaip mums garantuoja Bažnyčia, yra pažadėjęs kiekvienam suteikti tiek malonių, kiek yra reikalinga, kad jis ga-

²⁷ Plačiau apie šį dalyką žr. to paties autoriaus veikalėly: *Negimiosios gyvybės panaikinimas*.— Kaunas, 1935, II ir III.

lėtų sąžiningai atlikti visas savo pašaukimo pareigas. Tik žmogus turi išnaudoti visas natūralias ir antgamines galimybes Dievo pagalbai bei malonei gauti. Bet šis dalykas jau išeina iš mūsų temos ribų: jį turės nušviesti kiti šios knygutės skiltyse.²⁸

* * *

Nuo Dievo nutolęs ir Kristaus išsižadėjęs pasaulis įtempia visas savo jėgas, kad galėtų išdraskyti krikščioniškos šeimos pamatus ir šitaip suduoti skaudų smūgį krikščioniškai santvarkai, valstybei ir Bažnyčiai. Į Tave, lietuve katalike Motina, yra nukreiptos visų geros valios tautiečių akys. Tau Dievo Apvaizda patikėjo labai svarbų ir atsakingą uždavinį — būti šeimos židinio ypatinga saugotoja, globėja, kūrėja. Tu esi šeimos šventovės didžiausia brangenybė, šeimos židinio širdis. *Kol Tu būsi prideramoje savo kilnaus pašaukimo aukštumoje, nebaisūs jokie sūkuriai, jokios audros. Bet vargas visiems, jeigu Tu, Motina, morališkai suklupsi, jeigu Tavo širdis liausis skaisčiai plakusi. Tada netrukus iš šeimos šventovės beliks vieni griuvėsiai!* Skaudžios praeities motina lietuvi, nepaisydama ekonominės, politinės ir religinės priespaudos, gebėjo išsaugoti lietuvių tautą nuo fizinio bei moralinio smukimo, išgelbėjo lietuvių kalbą, lietuvių kultūrą, katalikų tikėjimą. Tuo savo herojišku žygiu ji nusipelnė atgimusios Tėvynės padėkos žodžio ir, be abejo, nevystantį dangaus karalystės vainiką. Nuoširdžiai linkiu Tau, šių dienų Motina, tęsti savo močiucių ir promočiucių darbą, drąsiai stovėti šeimos šventovės sargyboje ir šitaip vesti mūsų visą tautą į šviesesnę ateitį — Tavo mylimų vaikų labui, o mūsų visų aukščiausiojo Viešpaties garbei.

Per skausmus į garbę!

Per aspera ad astra!

Per crucem ad lucem!

²⁸ Šiame referate liko nurodyti tik bendri dėsniai. Gyvenimas yra, be abejo, kur kas painesnis. Bet visų konkrečių klausimų neleidžia šioje vietoje paminėti ir laiko stoka, ir pati dalyko prigimtis. Patartina visais neaiškiais klausimais pasitarti su sąžiningu gydytoju ar nusimanančiu dvasios vadu.

Dr. V. Karvelienė

ŠEIMOS MORALĖS KLAUSIMAI

Rašydama šį referatą naudojausi prancūzų moralisto kunigo Jean Viollet raštais, kur ypač ryškus Kristaus paskelbtas visiems vienodos doros dėsnis: „Čia nebėra nei žydo, nei graiko; nebėra nei vergo, nei laisvojo; nebėra nei vyriškio, nei moteriškės; nes jūs visi esate viena Kristuje Jėzuje.“ Plačiai išsigalėjus šeimos gyvenime dvigubai dorovei, pagal kurią vienai lyčiai skiriami vargai ir kančios, o kitai smagumai, vienai veik išimtinai pareigos, o kitai — privilegijos, pravartu susipažinti su šio moralisto pažiūra į abi lytis.

Vyriausybės bejėgės keisti įpročius. Blogi įstatymai turi tik tiek galios, kiek juos paremia įpročiai. Ardan tieji šeimą įstatymai prigyja tose sielose, kuriose prasidėjo nukrikščionėjimas. Nukrikščionėjimo priežastis — dorinis pakrikimas, kuris paliečia ne tik jaunimą, bet ir vedusius. Kovoti su ardančiais šeimą veiksniais — išlaikyti esamus dorus įpročius ir kurti, skiepyti naujus.

Šeimą yra Dievo sukurta visuomenė. Ji remiasi meile ir auga doriškai tik abipusiu pasiaukojimu. Žemėje pasireiškianti meilė auklėja, todėl kiekvienas mokosi rūpintis ne savimi, bet mylimų asmenų gerove. Meilė gali būti patvari tik tada, kai vedusieji geba atsispirti įvairiems viliojimams, kliūtims. Todėl vedantieji privalo susirūpinti savo charakteriu ir išmokti pakelti įvairius sunkumus.

Šeimos gyvenimas teikia daug sunkumų. Neretai atsitinka, kad vienas vedusiųjų turi kęsti kito netvarką. Vaikai reikalauja begalinio pasiaukojimo. Mirtis išskiria

ir labiausiai besimylinčius. Pakelti visus šiuos šeimyninius sielvartus Dievas teikia pagalbą ir suraminimą. Pagaliau tikri šeimyniniai džiaugsmai glaudžiai susiję su gyvenimo teikiamų pareigų atlikimu. Ir čia Dievo malonė yra būtinai reikalinga šeimyniniam pašaukimui.

Bažnyčia mus moko, kad vedusieji privalo būti ištikimi vienas kitam ir globoti vienas kitą. *Pirmutinė — ištikimybės pareiga* įsako kantriai pakelti mylimo žmogaus ydas ir puolimus. Kas to nesugebės, nemokės būti ištikimu. Čia yra pirmutinis meilės bandymas, nes savimeilė skatina laukti iš mylimo asmens vien malonumų. Žmogus linkęs mylėti tik tiek, kiek mylimas asmuo teikia džiaugsmo ir pasitenkinimo, apie kuriuos buvo svajota. Jei vienas vedusiųjų tampa kitam skausmo ir nusizeminimo priežastimi, arba išryškėja nenumatytos charakterio ydos, kyla pagunda atsipalaiduoti nuo tokio asmens ir leisti užgesti meilei. Ištikimybės pareiga reikalauja nugalėti savimeilės palinkimus ir mylėti nežiūrint klaidų, panaudojant visą protą ir visą valią pašalinti esamoms blogybėms.

Antroji pareiga — pagelbėti vienas kitam. Medžiaginė pagalba apima bendras laiko ir pinigų aukas. Dorinė pagalba reikalauja pastangų pamiršti save ir suprasti bei atjausti artimo asmens mintis, norus, reikalavimus. Tai nėra lengvas dalykas.

Moteris padeda vyrui doriškai, kada ji supranta vyro gyvenimo kovas ir pagundas. Vyras gelbsti žmonai, atjausdamas moteriškosios prigimties kentėjimus. Meilė yra jausmas, maitinimas tūkstančiais savitarpio patarnavimų, kurie pasibaigia tik gyvenimui gęstant. Kas nori ugdyti meilę didelėmis aistromis, iš anksto ją užmuša. Tik nuolatiniai savitarpio pasiaukojimai, požiūris į kito reikalus, darbo pagalba, džiaugsmas ir suraminimai, padeda pakelti kasdieninį nuobodumą, ugdo ir stiprina meilę.

Valstybiniai ir religiniai įstatymai teikia vyrui autoritetą, padaro jį šeimos galva, padeda jam vadovauti šeimai. Tačiau kokia iš tikrųjų žodžių „autoritetas, galva“ prasmė, kada kalbama apie vedusius, kurių kiek-

vienas visiškai atsakingas už savo veiksmus ir kurie abu vadovauja jų vaikams? Kariuomenės viršininko autoritetas reikalauja iš kareivių disciplinos, tvarkos, kuri neleidžia ginčyti ir svarstyti duodamų įsakymų. Jei vyras panašiai pasielgtų su savo žmona, jis bjauriai panaudotų savo autoritetą. Vyras negali įsakyti savo žmonai, kaip viršininkas pavaldiniams. Ji yra jam lygi, ir vyras neprivalo panaudoti stipresniojo galios. Vyras lygiai privalo pasiduoti tvarkantiems šeimyninį gyvenimą dėsniams, kaip ir žmona. Kilus tarp vyro ir moters ginčams, moters nuomonė turi tą pačią vertę, kaip ir vyro. Moteris nėra vaikas. Ji yra laisva savo veiksmų šeimyninė. Vyro autoritetas arba pirmenybė yra tik gero šeimyninio sugyvenimo priimtas padarinys. Gera savitarpio valia, bendras turtas, asmeninis pasiaukojimas padeda vedusiems geriau suprasti vienas kito nuomones ir jas įvertinti.

Susituokus vyras savaime ima vadovauti bendrų nutarimų vykdymui. Tačiau kas įvyksta su vyro autoritetu kilus nesusipratimams? Argi ne jam priklauso aukščiausias sprendimas? O jei taip, tai ar moteris nebus priversta pasiduoti priešingiems jos sąžinei sprendimams, arba nusileisti kenksmingiems vaikų auklėjimui veiksams (pvz., prievarta daryti abortus, girtuokliavimas).

Dėl bendros santaikos geriau nusileisti, jei vyro keliami reikalavimai nėra nulemiančio pobūdžio doroviniu ar vaikų auklėjimo žvilgsniu. Čia moteriai tenka pasitikėti ateitim ir Dievo malone, kad padėtis pasikeis. Tačiau, jei vyro sprendimai priešinasi dorovei arba vaikų gerovei, žmona turi teisę reikalauti iš vyro arba atsakyti nuo jo padarytų sprendimų — įsakymų, arba išsiskirti. Ši žmonos teisė yra būtina padalytos tarp jos ir jos vyro atsakomybės padarinys. Šia teise žmona privalėtų pasinaudoti tik rimtais atvejais, nes geriau iškęsti nereikšmingas blogybes, negu ardyti šeimos vienybę.

Yra daug atsitikimų, kur žmona ir vaikai yra netinkamo vyro autoriteto panaudojimo aukos. Čia tenka pageidauti įstatymų pakeitimo — įpročių, likusių dar iš

Romos stabmeldžių laikų, kur šeimos tėvas buvo visagalis viešpats. Visai nesuprantama, kodėl vyro nutarimai, ypač auklėjant vaikus, turi būti aukštesni už žmonių. Šeimos autoritetas yra padalytas autoritetas. Jis gali būti vykdomas tik tuomet, kai tėvas ir motina visiškai sutaria dėl priemonių ir būdų.

Kad gerai išauklėtų vaiko sąžinę, reikia mylėti Dievą ir tobulumą daugiau negu save; tėvai vadovaudami vaikams yra tik Dievo autoriteto atstovai, pašaukti tobulinti vaiką. Ši pareiga reikalauja didelio susivaldymo, visiško ramumo, kuris nutildo nesusipratimus, gilaus teisingumo, geros valios, nuolatinio gerumo, gailestingumo, kuris tačiau neprivalo tapti silpnumu. Nors vadovavimas vaikams turi būti nenutrūkstantis, tačiau čia retai privalo būti naudojama jėga, visuomet paskatinimai, patarimai. Ir atskirai nuo tėvų gyvenęs vaikas visuomet jaučia tėvų autoritetą, nes jis žino, kad jie seka visus jo veiksmus ir užsiėmimus.

Tėvai blogai panaudoja savo autoritetą, jei jie negyvena taikoje ir ramybėje. Jie dažnai myli savo vaikus tik tiek, kiek jie tenkina tėvų jausmus ir išdidumą, pamiršdami, kad vaikas nėra duotas jų malonumui, bet jų pašaukimo įvykdymui.

Tėvų pareiga padėti vaikams surasti ir įvykdyti jų pašaukimą, pažadinti vaikų sąžinę dėl jų gyvenimo uždavinio ir jėgų panaudojimo ateityje. Tėvai padarytų didelį nusikaltimą prieš vaiką ir prieš Dievą, jeigu jie norėtų vaikus auklėdami tenkinti savo skonį ir asmeninius norus arba savo tuštumą.

Antra pareiga, į kurią tenka atkreipti tėvų dėmesį, draudžia palikti vaikus auklėti svetimoms rankoms, jei to neverčia būtinas reikalas. Esant būtinam reikalui atiduoti vaikus auklėti į svetimas rankas, turi būti pareikalautos būtinios rimtos garantijos.

Auklėjimas priklauso tiesiogiai tėvams. Jie atsakingi už dorinį vaikų gyvenimą. Be abejo, tai nereikia, kad visada reiktų būtinai apsieiti be svetimųjų pagalbos; svetimųjų pagalbos reikalauja ir vaiko lavinimas, mokymas. Tačiau visuomet tėvai lieka atsakingi už vaiką ir privalo žiūrėti į visus mokytojus ir auklėtojus,

kaip į savo pagalbininkus, su kuriais jie turi nuolatinis santykius. Tėvai privalo atidžiai sekti vaiko elgesį ir pastangas mokykloje ir gyvenime. Kas bebūtų jų parinkti auklėjimo pagalbininkai — mokytojai, tėvai negali atsisakyti auklėjimo vadovavimo ir kontrolės.

Kai Kristus siuntė savo mokinius skelbti „Gerąją Naująją“ — Evangeliją, jis liepė: „Įeidami į namus, pasveikinkite juos. Ir jeigu namai verti, teateinie po jų stogu jūsų ramybė“ (Mt 10, 12—13). Šie žodžiai paaiškina mums geros šeimyninės nuotaikos esmę. Gera nuotaika skleidžia taiką ir ramybę ir ją išlaiko. Ji šalina nesutarimus, sužadina susitaikymus, sukelia norą dirbti, padeda pakelti gyvenimo liūdnumus. Viena žodžiu, gera nuotaika yra gera dvasinio gyvenimo priemonė, jeigu ji remiasi gailestingumu ir gera valia.

Kokios yra geros nuotaikos kliūtys? Vienos jų pareina iš medžiaginių gyvenimo sunkumų, daugelis jų gema iš charakterio ydų ir netvarkos; kitos vėl pareina iš blogų sielos palinkimų.

Kad išlaikytume gerą nuotaiką, pirmiausia reikalaujame kuo mažesniais patogumų. Reikia išmokti lengvai pakelti sunkias gyvenimo sąlygas, nepakankamą valgį arba apsirengimą. Reikia išmokti gerą nuotaiką pakelti kai kuriuos gyvenimo sunkumus, kančias ne tik dėl savęs, bet ir dėl artimųjų, ypač dėl mažų vaikų. Paprastai lengvai pakeliami praeinantys nemalonumai, nes tikimasi, kad jie ryt ar poryt išnyks. Tačiau sunku pakelti be pasipriešinimo ir nepasitenkinimų tą vargą, kuriam pašalinti nėra vilties. Kaip išlaikyti gerą nuotaiką, jeigu kenčiančios medžiaginį vargą šeimos tėvas nejaučia dėl to jokios atsakomybės, neranda tinkamo būsto savo šeimai arba pakankamai neuždirba, kad duotų jai būtiną išlaikymą? Kaip išlaikyti taiką, jei kasdien vis labiau vysta rausvi vaikučių veideliai, jei buto ankštumas neleidžia vaikams tiek judėti, kiek reikalauja jų amžius, neleidžia motinai tinkamai atlikti namų ruošos darbą? Dėl šių gilių blogos nuotaikos priežasčių atsakinga visa visuomenė ir čia nereikia smerkti tų, kurie dejuoja, skundžiasi ar priešinasi, bet reikia laikyti mūsų pareiga pašvęsti kiek ga-

lima daugiau laiko, proto ir lėšų, kad palengvintume tokių šeimų skurdą ir nors truputį pakeltume jų šeimyninę nuotaiką.

Yra ir kitų blogos nuotaikos priežasčių, kurios pareina iš vieno ar kito šeimos nario charakterio trūkumų. Vyras iššvaisto lėšas, reikalingas šeimos aprūpinimui, jis nesirūpina žmonos vargais ir neteikia jai pagalbos auklėjant vaikus. Čia jis atsakingas už žmonos nepasitenkinimus ir pyktį.

Savo keliu žmona, bloga šeimininkė, nešvari, netvarkinga, nemokanti padaryti iš namų poilsio ir ramybės vietos, yra atsakinga dėl vyro palaidumo.

Taip pat reikia, kad šeimoje kiekvienas būtų užimtas pagal savo amžiaus ir pašaukimo reikalavimus. Tinginystė ir nieko neveikimas ugdo tik nepasitenkinimus. Gerai sutvarkytas darbas, pareigos jausmas, pastangos kurti ką nors gera sukelia žmogaus sieloje gerą nuotaiką, kuri labai palengvina savitarpio sugyvenimą.

Po medžiaginės netvarkos eina dorinė netvarka. Tuo tarpu tarpusavio santaika ugdo dorus charakterius. Mes žinome, kad dangus yra kitam gyvenimui. Tačiau negalime daryti iš to išvados, kad žemės gyvenimas turi būti pragaras. Kristus yra atėjęs, kad palengvintų žmonijos medžiaginius ir dorinius vargus. Ir šeimos gyvenimą reikia priimti kaip kiekvieno pastangą suteikti džiaugsmą ir pasitenkinimą kitiems. Šeimos židinyje yra Dievo namai,— jis privalo būti taikos ir ramybės namais. Kiekvienas čia privalo surasti daugiau sielos poilsį, negu kūno. Čia grįžta vyras, pavargęs nuo kovos už būvį; žmona neša šeimininkavimo ir vaikų rūpinimo našta. Jeigu vienas iš jų pamiršta lengvinti kito vargą, nebus ramybės tokiuose namuose. Tačiau, jei yra noro padėti vienas kitam, abiejų vargas tampa lengvesnis arba bent pakeliamas, tuo tarpu kitomis sąlygomis jis atrodytų virš žmogaus jėgų. Noras gyventi tik sau ir nesidomėti kitų užsiėmimu aptemdo sielą ir daro ją nepatenkinantą. Tuo tarpu susirūpinimas kitų vargais, apšviečia sielą ir nuteikia ją šypsotis per ašaras.

Blogos nuotaikos priežastis dažniausiai yra savitarpio nesusipratimai, nesutarimai. Žmonai didžiausias skausmas, jei vyras jos nesupranta. Vyras negali pakelti žmonos tuštumo, kuris jai, neleidžia suprasti vyro reikalų ir vargų. Jei kiekvienas dės pastangas suprasti kitą, bus gera šeimyninė nuotaika namuose.

Ligi šiol buvo nurodytos įgimtos blogos nuotaikos priežastys. Čia priklauso gyvenimo nepatogumai ir blogi charakterio palinkimai. Pakanka medžiaginių nepasisekimų, nepriteklių arba visokio vargo, ir geros nuotaikos nelieka namuose.

Gerą krikščionišką nuotaiką, kurios mes siekiame, lemia vidinis gyvenimas ir dorinės pastangos. Ji atsispiria visiems bandymams, nes yra pagrįsta Dievo ir artimo meile.

Ši geros nuotaikos rūšis nėra paprasta žmogaus savybė. Ji nepriklauso nei nuo charakterio, nei nuo sąlygų. Ji yra Dievo malonės mumyse išdava.

Gera krikščioniškoji nuotaika remiasi dvasiniu darbu, savęs valdymu, savęs atsisakymu, krikščionišku atsparumu visoms gyvenimo kliūtims ir bandymams.

Krikščionis naudojami gera nuotaika, kaip priemone išvengti nuodėmės, ugdyti dorinę drąsą ir gailestingumą. Jis žino iš anksto, kad negalima gyventi šeimoje, nesistengiant pakęsti kito charakterio priešingybes. Kiekvieno šeimos nario pareigos ir teisės negali būti taip aiškiai apibūdintos, kad neįvyktų nesusipratimų. Ir visų šių sunkenybių sukury kiekvienas krikščionis visuomet privalo išlaikyti gerą nuotaiką.

Jei nėra šeimoje geros nuotaikos, mažiausi nesutarimai veda prie didelių nesusipratimų. Šeimos vienybė suyra, meilė išsisemia. Bloga nuotaika labai užkrečiama. Ji užvaldo net taikingiausias. Ji karinga, neapkenčianti ir išdidi. Iš nieko padaro kalną, kelia neapykantą ir atima drąsą. Ji išskiria asmenis, kurie Dievo buvo paskirti vienas kitą mylėti ir suprasti.

Gera krikščioniška nuotaika padeda mums suprasti kitų širdis. Versdama mus pamesti savimeilę, ji leidžia mums pajusti kitų kovas, kančias ir skausmus. Ji skatina mus padėti kitiems. Mūsų pastangas daro leng-

vas ir savaime kuria taikos ir galestingumo sąlygas. Šeimos sugyvenimas susideda iš daugelio mažų savitarpio patarnavimų, kur kiekvienas tampa visų tarnu.

Taikai ir ramybei palaikyti reikalingi savitarpio nusileidimai. Būtų nedora ir net pavojinga ieškoti vedybose tik savo pasitenkinimo ir savimeilės džiaugsmų. Toks apskaičiavimas gali tik padidinti nesutarimų¹ priežastis ir progas. Širdžių sąjunga gali tapti tik pasiukojimo ir kito gerovės troškimu.

Gera šeimyninė nuotaika yra taip pat būtina sąlyga vaikų auklėjimui, nes niekas taip nesipriešina geram, auklėjimui, kaip nepastovus ūpas ir įvairūs nepasitenkinimai. Vaikas yra trapus augalas, reikalingas saulės šviesos, džiaugsmo ir ramybės normaliam augimui tiesumo ir gėrio link. Jeigu vaikas auga tarp nervingų globėjų, nuolat prarandančių pusiausvyrą, ir nuolat patenka į blogos nuotaikos sūkurį, jis užsidaro, išmoka meluoti, kad išvengtų bausmių, netenka dorinės drąsos ir geros valios. Priešingai, geras ūpas ir visiška charakterio pusiausvyrą savaime verčia vaiką paklusti jam duodamiems patarimams ir įsakymams, leidžia ja sielai laisvai plėtotis, visiškai pasitikėti ir remtis savo tėvais, ugdant valią ir dorą.

Kad išlaikytume gerą nuotaiką, reikia daugiau mąstyti apie kitus, negu apie save. Pasiukojimas turi prasidėti nuo vedybų dienos ir apimti visas gyvenimo sritis. Gera nuotaika vienodai privaloma tėvams ir vaikams. Nuo jaunų dienų reikia mokyti vaikus palenkti savo norus šeimos gerovei ir nepataikauti vaikų užgaidoms. Išlepintas vaikas dažniausiai būna blogos nuotaikos vaikas. Įpratintas susivaldyti vaikas moka valdyti savo nuotaiką ir esti nuolat gero ūpo. Tačiau nereikia reikalauti iš vaiko per daug, nes tas sukeltų blogą nuotaiką. Taip pat nereikia reikalauti per mažai, nes tai ugdytų savimeilę.

Visa, kas pasakyta apie gerą vedusiųjų nuotaiką, tinka ir bendram sugyvenimui. Čia priklauso suaugusių vaikų santykiai su savo tėvais, brolių ir seserų, namiškių, viršininkų ir pavaldinių santykiai. Kiekvienas privalo stengtis išlaikyti gerą nuotaiką.

Pagrindinė vedusiųjų pareiga gimdyti ir auginti vaikus. Ši pareiga reikalauja daug rizikos, vargo ir pasiaukojimo, drauge ji yra ir džiaugsmo šaltinis. Nelengva pareiga didinti savo vaikų skaičių. Dar sunkiau jiems nuolat pagelbėti ir vadovauti ligi jų subrendimo. Tačiau vengti šio vargo, t. y. vengti vaikų, reikštų iškreipti gyvenimo dėsnius ir šeimos pašaukimą. Tikintieji nebijo šio vargo, pasitikėdami Dievu. Jie žino, kad Dievo tėviškoji globa budi ir saugo tuos, kurie kelia pareigą aukščiau kasdieninio gyvenimo baimių ir savimeilių.

Todėl krikščioniškoji šeima nebijo didelio vaikų skaičiaus, per kurį ji labai pasitarnauja visuomenei. Šeimyninis pašaukimas reikalauja iš vedusiųjų didinti vaikų skaičių, nes Dievas jiems davė kūrybinę galią ir tėvų autoritetą ne tam, kad šeimyninį pašaukimą netinkamai naudotų.

Jei vedusieji apriboja vaikų skaičių nepasitikėdami Dievu, bijodami vargo ir rūpesčių, jie nevykdo Dievo valios ir neužsitarnauja Dievo malonių, kuriomis naudojasi kilniosios sielos.

Tačiau tai dar nereiškia, kad vaikų skaičiaus ribojimas tam tikrais atvejais negalėtų būti teisėtas. Tik čia atidžiai reikia peržiūrėti ribojimo priežastis. Kiekvienas vaikų skaičiaus ribojimas dėl pačių vedusiųjų arba jau esamų vaikų dorinės ir medžiaginės gerovės yra teisėtas ir gali didinti Dievo malones tik su sąlyga, jei šis ribojimas remiasi lytiniu susivaldymu, kurio reikalauja doriniai dėsniai. Iš tikrųjų galbūt sveikata, lėšų nepriekius, kliūtys gerai išauklėti vaikus verčia vedusius tenkintis ribotu vaikų skaičiumi. Tuomet jie privalo bendru sutarimu gyventi susivaidydami.

Visiems gerai žinoma, kad dėl neteisėtos ir neteisingos dvigubos dorovės padarinių yra įprasta vienai moteriai skirti visus laisvės ribojimus ir skausmus, kurie lydi lyties discipliną. Ji įpareigojama pakelti skaitlingus nėštumus ir nusileisti lytiniais vyro reikalavimams. Tuo tarpu vyrui duodama laisvė elgtis kaip tinkamam. Atrodytų, kad dorinis dėsnis skiria moteriai visus pasiaukojimus, o vyrui kūno malonumus. O iš tiesų nėra dviejų dorų, yra tik viena visiems. Moters pasiaukojimai

ir skausmai privalo būti papildomi vyro susivaldymo pastangomis ir kovomis. Bešališkai suprastas prigimties dėsniis verčia mus daryti tokią išvadą ir kelia vyrui šią pareigą.

Moteriai lytinis gyvenimas neša trumpus patenkinius ir ilgus nėštumo mėnesius, po kurių eina skausmingi gimdymai. Ar šis prigimties dėsniis, kuris reikalauja, kad lytinis gyvenimas būtų lydimas ir malonumo, ir skausmo yra skirtas tik moteriai? O vyrui ar nereikia dalytis su žmona skausmingu lytinio gyvenimo laikotarpiu? Ar galima įsivaizduoti, kad Dievas leistų, jog tikra meilė reikalautų aukų tik iš moters? To negali būti ir taip nėra.

Gydytojų nuomone, moters ir kūdikio sveikata reikalauja poilsio ir lytinės ramybės mažiausiai paskutinius nėštumo mėnesius ir kūdikio maitinimo laikotarpiu. Esant gerai moters sveikatai, gydytojų nuomone, reikalinga, kad laikotarpis nuo vieno iki kito nėštumo būtų apie 3 metus. Silpnos sveikatos moterims šie tarpai turi būti dar ilgesni. Moteriai pastojus, maitinimo laikotarpiu nėštumas pakenktų ir pirmojo kūdikio sveikatai, kuris turėtų būti per anksti atskirtas nuo motinos, ir antrojo kūdikio sveikatai, kuris turėtų augti nepailsėjusiame motinos kūne. Vaiko kūno ir sielos savybės bus geresnės ir kilnesnės, jei jis augs motinos kūne be nervų įtempimo, kurį lydi lytinis aktas. Todėl ir vaiko, ir motinos gerovės reikalauja daugiau ar mažiau ilgo vyro susivaldymo. Tokių pasiaukojimų iš vyro reikalaujama ne tik nėštumo ir maitinimo laikotarpiu; jie gali būti daromi taip pat sveikatos, medžiaginių nepriteklių, religiniais sumetimais. Gali atsitikti net taip, kad nesusivaldymas kelia žmonos gyvybei mirties pavojų ir tampa dorine baisybe, kuri lygi žmogžudystei. Todėl moters gyvenimo aukos privalo būti papildomos sunkiomis vyro susivaldymo pastangomis ir kovomis trumpesnį ar ilgesnį laikotarpį. Jausmų gyvenimą valdąs dėsniis privalo būti lygiai taikomas abiem lytim. Čia ne vieta nurodinti, kur prasideda ir baigiasi nuodėmė. Čia tik nurodoma kryptis šeimyninio gyvenimo tobulėjimo ieškantiems krikščionims.

Taigi meilė, kuri skatina mus mylėti artimą daugiau negu save, pasireiškia vyro susivaldymo pastangomis savo žmonos ir vaikų gerovei. Visi, kurie nepažįsta kovų ir pasiaukojimo, galbūt paskelbs susivaldymą virš žmogaus jėgų. Jei taip būtų, tai reiktų daryti išvadą, kad visi vyrai, kurie negali turėti teisėtų santykių su savo žmonomis dėl jų sveikatos, trumpesnio ar ilgesnio atsiskyrimo, turi teisę savo lytinius reikalavimus tenkinti neteisėtu būdu. Tai reikštų žmogaus silpnųjų įsigalėjimą ir manyti, kad vyras, palyginus jį su moterimi, yra vargšas gyvulys, negalintis paklusti nei pareigos, nei ištikimybės, nei meilės dėsniams. Tokia išvada būtų neteisinga vyro atžvilgiu ir priešinga dorovei. Susivaldymas yra galimas, žinoma, su sąlyga, kad vyras imsis visų reikalingų priemonių apsaugoti savo vaizduotę ir vengs pavojingų progų. Tik valios ir įsigalėjusių įpročių palaidumu reikia aiškinti nesusivaldymą.

Ypač mes turime teisę garantuoti susivaldymo galimumą turint galvoje visą dorąjį jaunimą, kuris ilgą jaunystės laikotarpį ligi vedybų pažįsta susivaldymo kovas. Jų lytines aukas papildo jaunystės grožis, kuris saugo jų meilę. Priešingu atveju nesusivaldymas suardo širdies grožį ir išvargina kūną, stabdydamas sielos vystymąsi. Pagaliau niekas taip iš anksto nesilpnina valios pajėgų, kaip manymas, kad pastangos nereikalingos. Ir priešingai, niekas taip nestiprina prieš dorinius pavojus, kaip tikėjimas nusigalėjimu. Visai suprantama, jei jauni vyrai dar prieš vedybas ilgus metus gyveno įsitikinimu, kad lytinis susivaldymas yra virš žmogaus jėgų, vedę jie nepripažins jokio susivaldymo, ir nėra ko stebėtis jų silpnumu šeimyniniame gyvenime. Čia įkaltas vyriškojo jaunimo auklėjimas.

Tikra meilė reikalauja didelės aukos. Pagarba moteriai, pareiga nekenkti jos sveikatai, vaikų auklėjimas — visa tai reikalauja gausių susivaldymų.

Meilė auga asmens aukomis, kovojant su savimeiliškais palinkimais. Ir yra daug dorų užsiėmimų, kurie tildo kūno reikalavimus. Tikrai mylįs vyras semia meilėje pajėgą valdyti savo palinkimus. Nėra abejonės, kad žemieji palinkimai visuomet stiprūs, kada širdis tuščia. Kūnas daugiau reikalauja, kai siela yra savi-

meiliška. Siela lengvai metasi į jausmų tenkinimą, kai nori užmiršti savo dvasinį menkumą. Ir priešingai, vidinis skaidrumas, santaika, tėviški džiaugsmas, dorinės pažangos valia, yra galios, kurios tildo kūno reikalavimus ir lengvina susivaldymą.

Nėra įgimtos ir aukštesnės už įgimtą vertybės, kuri praktiškame gyvenime nesusidurtų su jausmų tildymu. Nusizeminimas yra gera priemonė atsispirti kūno pagundoms. Tarp sielos ir kūno yra glaudus ryšys, ir išdidumas paskatina pastarojo pasipriešinimą. Kas nori valdyti savo kūną, pirmiau nusizemindamas, privalo išmokti valdyti savo sielą.

Čia dar tenka paminėti daugybę kliūčių, kurios trukdo kurti gausią šeimą. Šios kliūtys yra dviejų rūšių: vienos dorinės, antros medžiaginės ir socialinės.

Dabartinė visuomenė neremia skaitlingų šeimų. Šeimos gynėjai turės daug kovų, stengdamiesi pakeisti įpročius ir įstatymdavystę. Jei nebus sudarytos reikalingos gausiai šeimai gyventi praktiškos ir medžiaginės sąlygos, tuščias dalykas skelbti dorinius dėsnius, kurie, nesant sąlygų juos vykdyti, viršys žmogaus jėgas. Jei norima, kad vedusieji turėtų gausią šeimą, reikia jiems duoti galimybes ją išauklėti, išmaitinti, sudaryti kiekvienam vaikui patenkinamą padėtį.

Tačiau sunkiausios gausios šeimos kliūtys vis dėlto kyla iš sielos pasaulio. Jos paeina iš savimeilės ir išdidumo. Daugelis moterų nenori vaikų, nes bijo netekti įprastos laisvės, pasilinksminimų. Daugelis vyrų bijo darbo ir vargo, reikalingo išlaikyti gausiai šeimai, ir nori gyventi prabangoje, kurią tektų apleisti, jei reiktų auklėti būrį vaikų. Norima turėti gyvenimo malonumus, atsisakant nešti gyvenimo našta, ir todėl atsisakoma dorinio dėsnių reikalavimų.

Dorinis šeimyninio pašaukimo dėsnis reikalauja auklėti vaikus ne prabangoje ir nežadinti jų savimeilės. Priešingai, vaikas privalo būti paruoštas kovai, kad įvykdytų savo pašaukimą. Viltis gyventi be pastangų iš anksto užmuša jauno žmogaus energiją. Tuo tarpu užgrūdintas auklėjimas daro iš vaiko veiklų žmogų, naudingą artimiesiems ir pasiruošusį tapti gausios šeimos tėvu, motina.

Kan. V. Butvilą

KA DIEVAS SUJUNGĖ, ŽMOGUS TENEPERSKIRIA

Švedų kunigaikštis Jonas Vaza už sukilimo rengimų buvo nuteistas kalėti iki gyvos galvos. Jo žmona Kotryna Jogailaitė nuvyko į Stokholmą ir maldavo karaliaus: „Jūsų Didenybe, leiskite kartu su vyru eiti į kalėjimą.“

— Ponia,— sušuko nustebeęs karalius Erikas,— ką Tamsta galvoji? Ar žinai, kad Tamstos vyras daugiau nebeišvys saulės šviesos?

— Žinau, Jūsų Didenybe.

— Ar ponia žinai, kad nuo dabar su juo nebebus elgiamasi kaip su kunigaikščiu, bet kaip su sukilėliu, kuris išardė valdovo didybę?

— Žinau, valdove, bet vis vien ar jis nekaltas, ar nusikaltėlis: Jonas Vaza yra mano vyras.

Karaliaus veidas pasidarė švelnesnis:

— Bet, ponia,— tarė Erikas,— man rodosi, kad nuo to laiko, kai Tamstos vyras maištininkas buvo pasodintas į kalėjimą, Tamsta jam nebeturi jokių pareigų... Ponia esi laisva...

Kotryna numovė nuo piršto jungtusių žiedą ir, parodžiusi karaliui, tarė:

— Prašau paskaityti, Jūsų Didenybe!

Ant žiedo buvo išgraviruoti du žodžiai: „Mors sola“.

— Tiktai mirtis atskirs mane nuo jo. Ar sveikas, ar ligonis, turtingas ar vargšas, gražus ar bjaurus, geras ar kapringas — vis vien jis yra mano vyras; tik kapas mus perskirs!

Kotryna nuėjo į kalėjimą. 17 metų ten gyveno kartu su savo vyru. Erikui mirus, Jonui Vazai buvo grąžinta laisvė.

Tai karžygiškas moterystės ištikimybės pavyzdys. Jis čia tinka, nes kalbėsiu apie moterystės neišardomybę.

Moterystė yra kilusi iš prigimties, kurią Dievas savo pozityviais įsakymais apsaugojo nuo išsigimimo. Esminės moterystės savybės yra šios: vienybė ir nesuardomybė (Can 10 13,2). Vadinasi, Dievo mintimi, kuri glūdi įgimtoje teisėje ir Dievo Apreiškime, moterystė yra *nesuardomas ryšys, kurį sudaro vienas vyriškis su viena moterimi*.

I

Moterystės nesuardomybė — įgimtoji teisė

Iš eilės pagvildenkime Dievo mintį, kuri pirmiausia glūdi įgimtoje teisėje. „įgimtoji teisė vadinasi tos žmogaus elgimosi taisyklės ar normos, kurios glūdi pačioje daiktų prigimtyje ir kurias diktuoja sveikas protas.“

1. Meilės prigimtis reikalauja pastovaus ryšio

Giliau patyrinęję meilės prigimtį, įsitikinsime, kad tas pastovumas turi būti ne šiaip sau laikinas, bet iki gyvos galvos. Juk negalima įsivaizduoti, kad giliai ir tikrai myli tas, kuris pasiryžęs arba galvoja greitu laiku pamesti savo mylimąjį, dar sunkiau suprasti meilę tokio, kuris mano, kad po kelių bendro gyvenimo metų, o gal senatvėje, kada meilė turi pasidaryti kilnesnė ir pavirsti dvasine draugyste, jis galės būti neištikimas.

Kai lupos, klusnios širdies balsui, taria „myliu“, tai kartu duodamas ir ištikimybės iki karsto lentos pažadas.

Jei pati meilės prigimtis reikalauja nesuardomos moterystės, tad teisinga, kad dorovės nuostatai patvirtintą reikalavimą ir kad to pažado laužymą laikytų skriauda ir apvylimu, padarytu antrajai pusei jos švenčiausioms teisėms ir viltims. Taigi įgimtoji teisė negali laikyti geru moterystės ištikimybės laužymo, taip pat negali pripažinti kartą sudarytų ryšių nutraukimo, negali paremti išsiskyrimų.

2. Nesuardomos moterystės reikalauja moters žmogiškoji vertė ir jos teisės

Moterystėje du žmonės vienas antram visiškai atsiduoda, kad jau artimesnio ryšio ir negali būti. „Aš esu tavo, tu mano!“ Ar būtų išlaikyta žmogaus vertė, savigarba, kad tas atsidavimas būtų laikinas, kol žaidžia jausmai? Jei vyras galėtų pamesti žmoną kaip suplyšusį skudurą, tada žmogaus vertė prilygtų prekės vertei, o jei kada įsiviešpatautų pasaulyje niekšybė ir moterystę laisvai būtų galima ardyti, tokį gyvenimą jau nebebūtų galima vadinti žmonišku, lygiai tokia visuomenė nebūtų verta kilnaus žmoniškumo vardo. „Panaikinus moterystės ryšį, moters būklė būtų blogesnė už vyro. Nes vyras visada ras sau kitą pačią ir galės gyventi. Tą ne visada galima pasakyti apie moterį, labiausiai šiek tiek senstelėjusią ar išpylusią nemaža jėgų ir energijos vaikams gimdyti ir auginti.“ „Jeigu yra moterų, kurios reikalauja išsiskyrimų, kad galėtų išlaisvinti tam tikrą skaičių nelaimingų žmonių, tai jos turi atsiminti, kad tuo reikalavimu kelia pavojų daug gausesniai skaičiui moterų būti vyrų pamestomis ir kad persiskyrimai yra labai pavojingas ginklas, kuris padarys daugiau blogo ir skriaudos, negu jų pašalins.“

3. Moterystės nesuardomybės reikalauja normalus vaikų auuginimas ir auklėjimas

Pakanka trumpai pažvelgti į žmogaus auklėjimo eigą ir prigimtį, ir bus aiškus moterystės ryšio pastovumo-reikalingumas. Gyvis nereikalauja ilgos savo tėvų globos. Greit sustiprėja jo raumenys, išauga plunksnos, ir jaunas gyvis yra visai pasirengęs savarankiškam gyvenimui. Tuo tarpu visai kitaip yra su žmogumi. Bejėgis mažytis kūdikis negali gyventi be motinos.

Žmogaus kūno ir dvasios plėtojimasis vyksta labai lėtai ir skirstomas laikotarpiais po 7 metus. Apie septyntus metus vaikas pasiekia tokią proto ir valios būklę, kad gali jau būti atsakingas už savo individualius poelgius; per kitus septynerius metus pasiekia tam tikrą subrendimą, reikalingą šeimyniniam gyvenimui: pagaliau apie 21 metus priauga prie visuomeninio gyvenimo. Suprantama, kad dar nesibaigia žmogaus dvasios galių plėtojimasis: iki minties kūrybinio subrendimo prieinama ketvirtojo septyneto pabaigoje ir, pridursime, maža kas jo tepasiekia.

Visą tą brendimo laiką žmogus reikalauja abiejų tėvų globos. Abu turi sutartinai ugdyti jo būdą, abu turi galvoti tiek apie jo dvasinę, tiek apie materialinę ateitį.

Iš čia darome išvadą: žmogaus prigimtis reikalauja, kad moterystės ryšys tol tęstųsi, kol auklėjimas bus baigtas. O jis nusitęsia iki 20 metų. Normaliai šeimoje yra daugiau vaikų, ir kai baigiasi jauniausiojo vaiko auklėjimas, tėvai jau artinasi į senatvę. Argi tad turėtų suardyti šventus moterystės ryšius, kai juos sujungė tiek bendrų pasiaukojimų ir darbų?

Pagaliau kaip būtų tada, jei kas neturėtų vaikų, ypač šiek tiek nesutariant, tyčia vengtų vaikų, kad paskui būtų galima išsiskirti. Ir šita aplinkybė iškalbingai pasisako už moterystės nesuardomybę.

4. Popiežių enciklikų argumentacija

Popiežius Pijus XI enciklikoje „Casti connubii“ moterystės nesuardomybės naudingumą išreiškia šiais žodžiais: „Kokios gausios ir brangios yra gėrybės, kurios plaukia iš moterystės nesuardomumo, negali neįsitikinti tas, kuris nors ir paviršutiniškai apsvarsto tiek susituokusiųjų ir jų vaikų gerovę, tiek žmonių draugijos labą. Ir visų pirma šis susituokusiųjų pastovumas turi amžinumo ženklą, kurio labiausiai reikia tam kilniam asmenų susiliejimui ir glaudžiam jų širdžių bendravimui, kadangi tikroji meilė nepažįsta galo.

Tas pastovumas, antra vertus, sudaro ištikimąją! skaistybei apsaugą nuo neištikimybės pagundų, jei jų kyla viduje ar išorėje. Nerimastinga baimė, kad nelaimės ar senatvės metu vienas iš susituokusiųjų nepasišalintų, visai netenka pagrindo, ir ją pakeičia ramus tikrumas. Jis taip pat apsaugo abiejų susituokusiųjų vertybę ir suteikia vienam ir antram pagalbos; kadangi nesuardomas ryšys, kuris tveria amžinai, nepaliamajam juos įspėja, kad ne dėl nykstančių gėrybių, nei savo gašlumui patenkinti, bet tam, kad gautų vienas antram aukštesnių ir patvaresnių gėrybių, jie sudarė tą santuokinę sąjungą, kurią viena mirtis galės nutraukti. Tas pats reikalas su vilkų globa ir auklėjimu, kurie turi trukti ilgus metus: ta pareiga uždeda sunkių ir ilgalaikių našų, kurias lengviau pakelti sujungus jėgas. Iš čia kyla ir ne mažesnių gėrybių visuomenei. Nes prityrimas mus moko, kad nepajudinamas moterystės nesuardomumas yra gausus padornumo ir dorovės šaltinis; ten, kur ta tvarka saugoma, valstybės laimė ir saugumas yra garantuoti, nes valstybė yra tokia, kokios yra šeimos ir žmonės, iš kurių jos susideda, kaip kūnas susideda iš narių. Tad didžiai nusipelno tiek privačiai susituokusiųjų ir jų vaikų gerovei, tiek viešajam visuomenės labui tie, kurie energingai gina neliečiamą moterystės pastovumą.“

Čia pateikiami Leono XIII žodžiai klausimą dar labiau nušvies: „Dėl atsiskyrimų pažadai darosi nepastovus, nes moterystė tuomet yra kontraktas, kurį galima pirma proga sulaužyti; ir kas lieka iš šeimos be tvirto pagrindo? Abipusė meilė vysta, nes ar galima mylėti visa širdimi, kai paliekama sau teisė mylėti kitą? Vaikų globa ir auklėjimas neapsaugotas. Kaip galima gerai išauklėti vaikus, jei jie piktinami: kai tėvas, palikęs jų motiną, gyvena su svetima, o motina, pametusi juos, išteka už kito? Kas globos vargšus našlaičius, esant: gyviems tėvams?

Atsiskyrimas ragina sutraukti moterystės ryšius. Kiek tėvų, turinčių skirtingus charakterius, iš pradžių nesugyvenančių, galų gale susitaikytų, jei žinotų, kad turės neatskiriamai gyventi kartu iki gyvos galvos; priešingai, galint atsiskirti, jie nedaro jokių pastangų, jokio pasiaukojimo bendram gyvenimui lengvinti.

Atsiskyrimas sėja nesutikimo sėklą šeimose. Vyras, niekšišškai pametęs savo moterį ir gyvendamas su kita, įžeidžia pamestąją šeimą, ir ši jo paniekintoji šeima negali ramiai žiūrėti į pabėgėlio šeimą. O jei kaltininko šeima užstos jį, tai dvi šeimos viena prieš kitą stoja, ir iš to gali kilti daugelio kartų nesutikimai. Pagaliau,, baigia Leonas XIII, atsiskyrimas žemina moters vertę, nes ji jau ne gerbiama vyro draugė, bet tenkinti jo aistroms daiktas, kurį nusibodus paspiria, kad susirištų su kita, kuri ir vėl jam nusibos“ (Cit. iš Lietuvos Vysk., ganyt, rašto 1930 m.).

II

Moterystės nesuardomumas — pozityvus Dievo įstatymas

„Moterystė nebuvo įsteigta ir atnaujinta žmonių be Dievo; ne žmonių, bet paties prigimties kūrėjo Dievo ir prigimties atnaujinčiojo, Kristaus, mūsų Viešpaties, moterystė, buvo aprūpinta savo įstatymais, patvirtinta,.

išaukštinta; todėl tie įstatymai negali pareiti nuo žmonių norų nei nuo kokio pačių susituokusiųjų susitarimo“, — rašo Pijus XI enciklikoje „Casti connubii“.

Šv. Povilas Apaštalas rašo: „Susituokusiems įsakau ne aš, bet Viešpats, kad žmona nesiskirtų nuo vyro, o jei atsiskirtų, kad liktų netekėjusi arba susitaikintų su vyru; — taip pat ir vyras tegul nepalieka žmonos“ (1 Kor 7, 10—11)“. „Ištekėjusi moteris įstatymo surišta su vyru, kol jis gyvas. Jei vyras miršta, ji tampa laisva nuo įstatymo, rišusio ją su vyru. Taigi ji vadinsis svetimautoja, jei, vyrui gyvam esant, bus žmona kitam“ (Rom 7, 2-3).

Viešpaties įsakymas, apie kurį kalba šv. Povilas, yra draudimas atleisti moterį, kaip tai buvo leista Mozės įstatyme. Šv. Mato Evangelija aprašo Kristaus pasikalbėjimą su fariziejais, kur Gelbėtojas aiškiai įsako moterystės nesuardomumą. Štai tas pasikalbėjimas: „Tuomet pas jį atėjo fariziejų. Spęsdami pinkles, jie paklausė: „Ar galima vyrui dėl kokios nors priežasties atleisti žmoną?“ Jis atsakė: „Argi neskaitėte, jog Kūrėjas iš pradžių sutvėrė žmones kaip vyrą ir moterį ir pasakė: Todėl vyras paliks tėvą ir motiną ir glausis prie žmonos, ir du taps vienu kūnu. Taigi jie — jau nebe du, o vienas kūnas. Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria.“ Tada jie klausė: „O kodėl Mozė liepė duoti skyrybų raštą, atleidžiant žmoną?“ Jis atsakė: „Mozė leido jums atleisti savo žmonas dėl jūsų širdies kietumo. Bet pradžioje taip nebuvo. Taigi aš jums sakau: kas atleidžia žmoną, — jei ne dėl ištvirkavimo, — ir veda kitą, svetimauja“ (Mt 19, 3—10).

Šv. Luko Evangelijoje šitaip skamba Kristaus žodžiai: „Kiekvienas, kas atleidžia žmoną ir veda kitą — svetimauja. Ir kas veda vyro atleistąją, taip pat svetimauja“ (Lk 16,18). Panašiai yra pasakyta šv. Markaus Evangelijoje (10, 11—12).

Tridento Visuotinis Bažnyčios Susirinkimas taip aiškina šią Evangelijos vietą: „Pirmasis žmonių tėvas, įkvėptas Šv. Dvasios, paskelbė *amžiną ir nesuardomą moterystės ryšį*, sakydamas: štai dabar yra kaulas iš mano kaulų ir kūnas iš mano kūno! Todėl žmogus paliks

tėvą ir motiną ir laikysis savo pačios, ir du bus vienas kūnas.“

Dievo nuostatų jokia žmogiška valdžia ar bažnytinė, ar pasaulinė neturi teisės ardyti. Jų nesilaikymas visados bus neteisėtas. Leono XIII žodžiais: „Reikia žinoti, kad jokia valdžia negali suardyti krikščionių patvirtintą ir pavartotą moterystę ir todėl susituokusieji, kurie dėl bet kurios priežasties norėtų stoti naujon moterystėn anksčiau, negu mirtis sutraukys pirmąją, padarytų aiškiausią nusikalstamąjį darbą“.

„Reikia užtrenkti išsiskyrimo vartus, pro kuriuos veržiasi puvimo elementai arba godumas, jautulingumas ir puikybė.

Moterystės išsiskyrimai mūsų mintyse, mūsų įstatymdavystėje, mūsų visuomenės papročiuose neturi turėti vietos ir turi būti neįmanomas dalykas. Tais atvejais, kai bendram sugyvenimui gresia nenuveikiamas pavojus, bažnytinis teismas leidžia atsiskyrimą, vadinamąjį separatą.

Dėl to skelbkime drauge su šv. Tėvu ir tie žodžiai tebūna mūsų šūkis, ir išrašykime juos ant savo namų durų: „*Bet prieš visas šias beprotystes kyla nesulaužomas Dievo įstatymas, patvirtintas Kristaus, įstatymas, kurio joks žmonių dekretas, joks tautų ediktas, jokia įstatymų leidėjų valia negali susilpninti.*“ „*Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria*“.

III

Liūdni moterystės ardymo padariniai

Už moterystės pastovumą ir jos nesuardomumą kalba daug sveiko proto įrodymų, ir pagaliau Dievo apreiškimas sustiprina proto argumentus. Tačiau žmonių dorovės nusikaltimų istorija pateikia labai liūdnų duomenų, kilusių dėl išsiskyrimų. Išsiskyrimai išaugo iš to paties šaltinio, kaip ir daugpatystė: iš Dievo įsakymų pamiršimo ar nepripažinimo, iš savo aukštesnės

dvasinės prigimties ir jos paskyrimo nepaisymo, iš nugrimzdimo į kūniškąjį gyvenimą. Aistra aptemdė protą ir privertė jį sugalvoti tūkstančius suktų, į tiesą; panašių nesąmonių pateisinti moterystės neištikimybėi.

Taigi patyrimas rodo, kad įstatymai leidžia išsiskyrimus, įveda skyrybų paprotį, kuris metai iš metų auga ir naikina šeimas. Visai teisingai rašo prof. Abraham: „Esu įsitikinęs, kad mūsų visuomenei su jos rafinuotu individualizmu toks apynasris (valstybės draudimas persiskirti) ir tokia atskira asmens auka visuomenės labui yra būtina ir mūsų tauta pirmiausia turi būti įpratinta griežtai laikytis prisiimtų pareigų“.

Kartu su išsiskyrimų plitimu eina vaikų skaičiaus mažėjimas, konkubinato plitimas, nes susidaro išpūdis,, kad moterystė yra kažkas blogesnio, negu konkubinatas. Ten, girdi, reikia formalumų laikytis, pinigus mokėti, o čia visiška laisvė. Taip galvojančių yra ten, kur valstybė prisideda prie moterystės pastovumo griovimo.

Rusija, pamynusi krikščioniškos moterystės nuostatus ir savo įstatymais įvedusi visišką laisvę pagal norą išsiskirti, greit įsitikino, kad pasirinktas kelias ardo šeimas, produkuoja šimtus tūkstančių vaikų be globos ir ugdo visuomenei kenksmingą elementą, kuris mokės naikinti, bet ne kūrybinį darbą dirbti. Todėl išsiskyrimą labai suvaržė. Gyvenimo patyrimas parodė, kad negera atsitolinti nuo Dievo nustatytos tvarkos.

* * *

Erodas Antipas išvarė savo teisėtą žmoną ir paėmė savo brolio Polipo žmoną, Erodiadą. Šv. Jonas Krikštytojas drąsiai stoja prieš tironą ir sako:

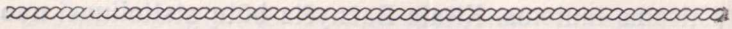
— Nevalia tau turėti savo brolio žmonos.

Brangiai teko pranašui sumokėti už moterystės nesuardomybės gynimą. Kalėjimas, pagaliau kankinio mirtis, tai atlyginimas už Dievo teisių priminimą.

Per devyniolika amžių dažnai kartojosi ta tragiškoji scena: Bažnyčia visados gynė moterystės nesuardomybę ir net tada, kai grėsė pavojus atskirti nuo Bažnyčios

ištisoms tautoms. Kitaip Bažnyčia būtų atsitolinusi nuo Kristaus. Kiekvienas rimtai galvojęs žmogus turi būti dėkingas Bažnyčiai už tai, kad ji, siaučiant žmonių silpnybėms ir egoizmui, nepajudinamai gina Dievo įstatymus. Kai puolanti visuomenė pageidauja išsiskyrimų, kuriuos leidžia klaidingos tikybos, tik mūsų Bažnyčia drąsiai kartoja Kristaus žodžius: ką Dievas sujungė, žmogus teneperskiria. Bažnyčia žino, kad nesuardoma moterystė ne kartą deda sunkią ir nepakeliamą našta; *bet ji taip pat žino, kad leidus išsiskyrimus, būtų daugiau blogo.*

Kai pajuntame bendro sugyvenimo sunkumą ir kančias, paduokime sau rankas... ir tarkime: einame abudu prie Kristaus.

El. Starkienė

DUKTERS IR SŪNAUS PARUOSIMAS ŠEIMAI

Negera žmogui būti vienam — vienatvė paprastai nemaloni. Tik trumpam laikui žmogui patinka pabūti vienam ar tai dirbant įtemptą darbą, ar analizuojant save, bet paprastai žmogus linkęs draugystei, t. y. visuomeniškam gyvenimui. Mažiausia visuomeninio gyvenimo atstovė yra šeima. Tačiau toji, nors ir mažytė, žmonių grupė turi didžiausios reikšmės tautai ir valstybei, t. y. didžiajai šeimai — visuomenei. Bet ne apie tai čia noriu kalbėti — toji sritis Tamstų yra plačiai nagrinėta. Tuo tarpu pakalbėsime, kaip reikėtų pasirošti tai svarbiajai šeimos misijai. Mat šeimos gyvenimas svarbus ne tiktai tautai ir valstybei, bet yra kiekvieno žmogaus laimės ar nelaimės pagrindas. Kiekvienam žmogui šeima duoda arba didelius dvasinius turtus, arba gali užkrauti baisią skolą, kurią visą gyvenimą kenčiant dar beveik negalima išsimokėti. Užtat šeimos gyvenimui kiekvienas žmogus turi būti pluoštas, kad jis pats patirtų kuo daugiau gėrio ir, kad tą gėrį perduotų savo ainiams. Pastebėta, kad kiekvienas žmogus augęs šeimoje įgyja daug daugiau privalumų, negu augęs prieglaudoje. Šeimą, nors ir nelabai pavyzdinga, vis dėlto išaugina žmones energingesnius, didesnius pasiryžėlius, labiau pasitikinčius savo jėgomis, didesnius optimistus, negu ir geriausiai sutvarkyta prieglauda. Matyti, kad šeimos gyvenimas daug geriau atitinka žmogaus prigimtį ir tik šeimoje žmogui skirta tinkamai bręsti. Užtat jei ir nelabai vykusios šeimos sutei-

kia auklėtiniui neabejotinų privalumų, tai ką bekalbėti apie geras, pavyzdingas šeimas, kurios perteikia žmogui be galo daug gėrybių. Tačiau neužtenka šeimą vertinti vien tuo, ką ji gali duoti būsimoms kartoms, bet tenka į šeimą žiūrėti, kaip į realią, tikrą priemonę, teikiančią laimės šeimą sukūrusiems asmenims. Nors dažnai sakoma, kad jaunystė pats laimingiausias žmogaus laikotarpis, nes tai žmogaus gyvenimo pavasaris, bet kas pasakytų, kad vasara taip pat nėra maloni?! Taip ir žmogui, sukūrusiam šeimą ir pradėjusiam pastovų gyvenimą, yra miela ir gera, gal net ne mažiau gera, negu jaunystėje. Tiesa, čia daugiau jaučiama atsakomybės, pareigos, realaus darbo, bet ar visa tai nėra malonu? Ar tai nėra pastovesnė, tikresnė žmogaus laimė, negu besiblaškąs, greit praeinąs jaunystės laikotarpis? Bet iš kitos pusės, ne visi žmonės sukūrę šeimą yra laimingi, ne visi jaučia po savo kojomis tikresnę, pastovesnę, labiau žmogų patenkinančią laimę. Tai priklauso dažniausiai nuo to, kaip buvo pasirinkta šeimyniniam gyvenimui ir kaip pasirinktas šeimos gyvenimo bendrininkas. Juk, kai šeimoje abu žmonės gyvena bendrą gyvenimą, kai abu rūpinasi nuoširdžiai vienas kitam padėti, kai jų planai sutinka, kai jie bendrai stengiasi pakelti gyvenimo nepasisėkimus — kas tokią šeimą gali išgąsdinti? Jei tik Dievas duos jiems sveikatos, joks skurdas, joks vargas jų neparbloks. Ir priešingai, paimkim turtais pertekusią šeimą, iš paviršiaus atrodo, kad čia gera gyventi, pasipuošę, keliauja po svetimus kraštus, pokylius, lanko teatrą, bet jei tarp vyro ir žmonos nėra sutikimo, nėra užuojautos, jei kiekvienas gyvena atskirą gyvenimą — ar tokia šeima yra laiminga? Tikrai ne!

Tad žvilgtelėkime, kaip kiekvienas žmogus turi būti ruošiamas šeimos gyvenimui, kad joje rastų laimę ir kartu gyventų dorą, garbingą, gražų gyvenimą, kurį laimina Dievas ir kuris žmonėms teikia gėrį.

Kadangi šeimos gyvenime reikia skirti moterį ir vyrą, tad teks pakalbėti apie kiekvieną atskirai. Nors visi žmonės, tiek moterys, tiek vyrai, yra skirti vienam tikslui — daryti gera žemėje ir garbinti Dievą danguje, tačiau

kiekvienas iš jų savo tikslo siekia skirtingu keliu. Mat žemėje yra darbo pasidalijimo principas; kiekvienas turi dirbti tą, ką jis geriau pajėgia padaryti ir ką jam Dievas yra paskyręs. Tuo labiau, kad nei vyras, nei moteris, atskirai paėmus, nėra pilnatviškas žmogus. O kada vyras ir moteris sutartinai gyvena — jie vienas kitą papildo, vienas kitam perteikdami stokojamas vertybes. Taip suderintas gyvenimas pasidaro labiau atitinkąs žmogaus prigimtį ir tuo teikia gero pačiam žmogui, šeimai, pagaliau ir visuomenei.

Manoma, kad net geriau, kai šeimą sukuria kiek skirtingų savybių žmonės,— tada jie ypač susigyvena vienas kitą papildydami. Dažnai tenka matyti susidraugavusius priešingų temperamentų vienos lyties žmones, t. y. dvi moteris arba du vyrus. Tokie žmonės dažnai būna labai geri draugai, nes jie vienas kito gyvenimą papildo. Žinoma, čia reikia prisiminti, kad negali susidraugauti priešingų įsitikinimų, priešingos nuomonės, priešingų idėjų žmonės, nes jie, siekdami skirtingų tikslų, tarpusavyje susikerta. Tokie žmonės ne tik nesusiderins, bet vienas kitą ardys, griaus, vienas kitam prieštaraus. Tačiau jeigu jie turi bendrą, siekimą, jeigu jų nuomonės sutinka, tik jeigu jų savybės skirtingos — tokie žmonės labai gerai tarpusavyje sutars. Tad ir auklėjant jaunuolius, ruošiant juos sukurti ilgainiui tokias pat šeimas, reikėtų, kad visi auklėtojai turėtų galvoje bendrą tikslą — *auklėti žmones tikrai dorus, gerus, mylinčius gera ir siekiančius tiktai gero*. Šitos bendros pažiūros žmones jau šiek tiek suartintų ir jiems būtų lengviau susitarti. Tačiau to negana — tai per daug platu, reikia tą mintį išskirstyti į smulkesnius, kasdieniniam gyvenimui pritaikomus skyrelius.

Imkime pirma dukterų auklėjimą šeimai. Neiškenčiu čia dar kartą nepakartojusi, kad visų pirma reikia dėti visas pastangas išauklėti dorą, Dievą mylinčią, gerą moterį. Jau iš to išplauks daugelis kitų dalykų, panašiai kaip iš vieno Dievo įsakymo: „Mylėk savo artimą kaip pats save“ — išplaukia beveik visi kiti įsakymai:

neužmušk, nemeluok, nevok, nepaleistuvauk, gerbk savo tėvus, ir t. t.

Apie bendrosios dorybės auklėjimą aš čia nekalbėsiu, paliesiu tik tuos dalykus, kurie siejasi su šeimos gyvenimu.

Sakoma, kad žmogų šeimai reikia pradėti ruošti nuo pat vaikystės. Gerai žinome, kad šeimoje augęs vienas vaikas rečiau būna laimingas sukūręs savo šeimą. Mat toks vaikas nepaiso kitų reikalavimų, nemoka gyventi bendro gyvenimo. O tai yra sunkus, bet labai svarbus dalykas gyvenant šeimoje. Bendraujant su kitais, išmokstama užjausti kito skausmą, pavaduoti kitą žmogų, reikalui esant, kitam padėti. Tačiau šito pasiekima tik tokioje šeimoje, kur auklėtojai to siekia. Jei motina nepratina vaikų pagelbėti mažesniam broliukui, jei nesistengia, kad broliai pradžiugintų vieni kitus, jei neparagina vaiko skaniu pyrago kąsneliu pasidalyti su vargšu vaikučiu — toks vaikas ir užaugęs nemokės kitam padėti. Arba vėl: geras žaisliukas vaikams yra lėlės arba žaisliukai, vaizduoją gyvulėlius. Bet čia reikia neužmiršti, kad vaikas šituos dalykus priima sau kaip gyvus, kaip tikrus. Kada jo vaizduotė tiek pasikeičia, kad vaikas aiškiai pajaučia, kad tai ne kas kitas, kaip gražiai nulipdytas molio gabalas, tada jis meta savo žaislus, jie jam nebeįdomūs. Tačiau, kai vaikas su tais žaisliukais žaidžia, įsivaizduoja juos esant gyvus, nors ir žino, kad tai negyvi dalykai.

Užtai reikia pratinti vaikus, kad jie neskriaustų net savo žaislą, nemušų, žiauriai netampytų. Sakoma, kad blogai daro tos motinos, kurios žiemą šiltai aptaisiusios savo dukrelę leidžia mergaitei į orą nešti nuogą lėlę. Mergaitę įpratino manyti, kad lėlė nejaučia, užaugusi tą savo jausmą perteikia žmonėms, savo šeimos nariams. Ji pradeda galvoti, kad tik jai vienai visko reikia, o kiti ar iš įpratimo, ar šiaip sau gali apsieiti be nieko. Arba vėl, nežmoniškas ir nekultūringas dalykas yra gyvulių kankinimas, bet jis ypač blogas vaikams. Žmogus, atbukintas gyvulių kančiomis, ypač vaikystėje, bus negeras, nejautrus ir savo šeimos žmonėms. Sakysite Tamstos, kad tai mažmožiai, bet neužmirškime,

kad tie mažmožiai, ypač vaikystėje, yra didžiausios svarbos dalykai, ir tokie, kokie bus tie mažmožiai, greičiausiai toks bus ir žmogus, ir jo paties gyvenimas.

Žinoma, žmogui augant, ruošimas šeimai turi dar daugiau padidėti. Protingas ir geras žmogaus kilimo paaikškinimas. ne tik apsaugo jaunuomenę nuo smalsumą ir teiravimosi dažniausiai blogų, patvirkusių draugų, bet kartu kelia pagarbą šeimai, parodo ją kaip šventą, gražiai Dievo sutvarkytą instituciją. Žinoma, paaikškinti reikia labai apgalvotai, atsargiai, švelniai ir laiku. Tai padaryti turi pati motina kiekvienam vaikui atskirai, nes tiek vaikui, tiek aiškinamajam dalykui parodoma daugiau pasitikėjimo, rimtumo ir pagarbos.

Taip paruošti vaikai, jau daugiau paaugę ir sulaukę naujos sesers ar broliuko, nesigėdys, bet džiaugsis kartu su tėvais, kad gimė Dievui ir pasauliui žmogus. Gera taip pat, kai vyresnieji broliai ir seserys padeda auginti mažuosius, čia jie mokosi pasiaukojimo, kantrybės ir kartu elgesio su mažu kūdikiu. Tačiau negalima pasitikėti vaikų priežiūrai paliekant mažiuką. Čia kaip tik proga pamokyti, kaip reikia elgtis su kūdikiais, kaip juos auginti, kaip auklėti. Negalima vyresniųjų per daug varginti, paliekant juos visai dienai prie vaiko. Jie tada, netekę kantrybės, ima meluoti, blogai elgtis su mažiuku. Tai labai negerai tiek mažajam, tiek didiesiems.

Toliau dukteriai augant, motina ne tiek turi kreipti dėmesio į dukters akių ar plaukų spalvą, ne tiek turi ją puošti drabužiais, ne tiek rūpintis, kiek pasogos. ar kraičio dukrai sudės, bet labai labai rūpintis, kaip suteikti dukteriai nesenstančio, nepraeinančio, nesudegančio, neišeikvojamo turto. Čia turiu galvoje *religingumą, dorovingumą, gerą būdą, rimtumą ir išsimokslinimą*. Tai yra dvasiniai turtai, kurie visose gyvenimo sąlygose suteikia žmogui jėgų, o kartu ir laimės. Šitas turtas yra būtinas moterystės gyvenimui, nes tikras religingumas teikia žmogui visokio gėrio: pirmiausia, dorą ir religingą žmogų Dievas apdovanoja visokiomis malonėmis, kurių žmonės negali duoti, bet kartu tikras religingumas padeda pakelti visokius gyvenimo vargus. Jis taip pat yra

doro ir gražaus gyvenimo laidas, tik, žinoma, tikram religingumui toli gražu neužtenka nueiti sekmadieniais bažnyčion ar kalbėti nors ir ilgas kasdienės maldas. Čia reikia tikro noro daryti gera, tikro pasiryžimo ir bet kokia kaina išsižadėti blogybės.

Geras būdas tai vienas iš didžiausių laidų laimingam šeimos gyvenimui. O gerą būdą galima ir būtinai reikia išsiugdyti. Tačiau didžiausią reikšmę žmogaus charakteriui susiformuoti turi auklėtojai, tėvai. Čia nieko nepadės pamokslai, paliepimai nepyk, nebūk susiraukus, nesibark ir t. t. Labiausiai čia reikia pavyzdžio, pavyzdžio... Jei motina ramiai, mandagiai kalbasi su savo vaikais, jei tarp tėvo ir motinos nėra barnių, jei nepasisekus motina nesiplūsta, nekerštauja, nerauna sau plaukų, bet protingai ieško galimybės iš to nepasisekimo išeiti, o jei jau nieko padaryti negali — pasitiki Dievu — tokioje šeimoje vaikai tikrai bus geresni. Žinoma, daug gali padėti ir tiesioginis gero būdo ugdymas, užuojauta vargšui, pakeleiviui, elgetai, kurie su meile sutinkami, pagalba draugui ir kaimynui, pasiryžimas atleisti tiems, kurie nusikalto; jei visa tai parodoma gyvu pavyzdžiu, geriausia moko dukteris kantrybės, sugyvenimo ir savęs nusigalėjimo. Taip pat reikia dar jaunas mergaites pamokyti, joms patarti, suteikti malonumo tėvams, broliams, draugams, net organizacijai, kuriai jos priklauso. Pvz., švenčių metu vaikai tegul įpranta (tai turėtų patarti trečias asmuo) pasveikinti tėvus, pradžiuginti juos vienu kitu mažmožiu, nes taip auklėjama duktė sukūrusi savo šeimą — stengsis jiems taip pat suteikti džiaugsmo ne tik per šventes, bet ir per visą gyvenimą.

Dėkime visas pastangas, kad mūsų dukros būtų rimtos, nes vėjavaikės sukūrusios šeimą nebus laimingos ir kitus padarys nelaimingus. Nenorėkime,, kad jos būtų jaunos senės, surūgusios, vengiančios draugystės. Ne! Tai nėra dorybės, bet greičiau blogybės. Tegul jos būna linksmos, žavios, malonios, bet save gerbiančios ir žinančios linksmumo ribą. Negera visai uždrausti jaunos mergaitės lankyti pasilinksminimus, bet būtina reikalauti, kad jos laiku (apie 10—11 val.) iš tų pasilinksminimų grįžtų. Taip pat reikia žiūrėti, su

kokiais draugais jos buvoja. Gera, kad jaunimo pasilinksminimuose dalyvauja ir suaugusieji.

O svarbiausia, reikia ne tiek drausti, ne tiek sekio-
ti paskui jaunimą, kiek įtikinti rimtu ir atviru pasikal-
bėjimu, kaip reikia save gerbti ir ko negalima sau leis-
ti. Kas pasitenkina tiktai aklu draudimu — tas papras-
tai nieko nepasiekia. Tik supratimas, savęs gerbimas ir
doros įvertinimas apsaugo mergaites nuo visokių nedo-
rovingų pavojų. Svarbiausia, negalima laikyti jaunas
mergaites be darbo, be jokio siekimo. Maža tik puoštis,
maža laukti tik ištekėjimo dienos, o reikia gyventi tik-
resniais, pastovesniais dalykais. Nuolatinis darbas šei-
moje, švaros ir tvarkos pamėgimas, tik gerų knygų skai-
tymas, sekmadieniais geros organizacijos susirinkimai,
paskaitų, kalbų ruošimas, noras išsilavinti, šio to pra-
mokti — atima mergaitėms tuščias svajones ir visą lai-
ką, kuris atitektų vėjavaikiškumui, o gal net blogiems
darbams, panaudoja savęs tobulinimui. Užtat nedraus-
kime dukterims lankyti susirinkimus — jos čia tik gero
pramoks, o dar geriau, jei jos ne tik lanko, bet ir pa-
čios aktyviai dalyvauja, — tai jas atitraukia nuo blogo.
Rūpinkimės, kad mergaitės mėgtų švarą. Toks namo šva-
rinimas, beveik lygiagrečiai švarina ir žmogaus sielą.
Teisingai sakoma: kas nemėgsta dulkių bute, tas jų ne-
mėgsta ir savo sieloje. Svarbu, kad jaunimas netingi-
niautų, bet visą laiką linksmiai, energingai dirbtų dar-
bą, taip ruošdamasis sunkiam gyvenimo uždaviniui —
šeimai.

Labai svarbus dalykas yra moters išsimokslinimas.
Mat sako, kad pagal grožį, pagal išorinį pasipuošimą
žmogų sutinka, o pagal protą palydi. Jei moteris bus
religinga, gero būdo ir maloni, bet labai maža ką teži-
nos, bus neapsišvietusi, — ji ir žmonėms, ir sau maža
padarys. Šeimos gyvenimas reikalauja daug ką mokėti,
daug žinoti, daug suprasti, kad būtų galima pažinti ir
kartu padėti savo vyrui, vaikams. Vaikai ir vyras turi
jausti, kad jų motina ir žmona protinga, išmananti, kad
jos nuomonės reikia paisyti, kad reikia ir varta jos pa-
siklausti kiekvienu svarbesniu atveju. Kodėl vyrai, net
kartais ir vaikai mano, kad moterų, kaip sakoma, trum-

pas protas? Tik dėl to, kad moterys mažiau lanko mokyklas, mažiau skaito knygų ir laikraščių, mažiau lanka susirinkimus. Užtat kas nenori, kad žentai sakytų mūsų dukterims: „Tu, boba, nieko neišmanai“, „boba, nesikišk“ ir t. t.— stenkimės savo dukteris mokslinti ir lavinti, kad jos nebūtų nė kiek kvailesnės už vyrus. Tik tokias moteris vyrai gerbia, myli ir nedrįsta žeminti.

Dabar dar tenka truputį pakalbėti, ko reikia dukroms, sulaukusioms vedybų amžiaus. Pirmiausia gal paklausime, koks yra tas vedybų amžius? Trumpai galima būtų atsakyti: saugokim mergaites nuo ankstyvų vedybų, nes tai labai svarbus dalykas jų pačių laimei. Nemanykim, kad tas vyras, kuris jaunai mergaitei pasipiršo, jau paskutinis ir jis nusineš jos laimę. Ne! Taip galvoti negalima. Vedybos yra tiek rimtas ir tiek svarbus dalykas, kad tik visiškai subrendęs ir nusistovėjęs žmogus turi teisę laisvai jį pasirinkti. Per jaunas žmogus jokių būdu šito negali suprasti. 18 ar 20 metų mergaitei kartais svarbiau atrodo vežimas ir arklys, kuriuo jos būsimasis vyras važinėja, negu pats žmogus, jo būdas, jo dorybės. Suprantame, kad tai vaikiška,, tačiau jauna mergaitė ir nori galvoti, ir kalba, kad vedybos tikrai rimtas dalykas, bet šito nesuvokia, nejaučia. Be to, teisingai sakoma, kad reikia dorai ir gražiai praleisti gyvenimo pavasarį — jaunystę. Be pavasario staiga užklupusi vasara nebūtų tokia maloni. Užtat reikia jaunimui leisti išgyventi jiems skirtą amžių. Žinoma, čia jokių būdu nenoriu pasakyti, kad jaunimas praleistų tą savo pavasarį išsisemdamas, išsieikvodamas blogai gyvendamas. Jokių būdu ne! Jaunimas turi būti tiek skaistus, gražus ir doras, kaip metų pavasaris. Jis turi pasilikti visiškai skaistus, apšviestas aiškių saulės spindulių, be šalnų, be audrų, nes tik po tokio pavasario ateina graži vasara, o būtent tik tada ateina derlingas, malonus ir turtingas ruduo, t. y. amžius, kai žmogus pradeda slinkti į savo gyvenimo žiemą — senatvę. Tik tada pasiekiamo vedusiųjų laimė, kai jų jaunystė be šešėlio, kai jų sąžinė rami. Tad leisdami jaunimui dorai ir gražiai džiaugtis, apsaugokime jį nuo blogos įtakos, blogų sueigų, blogų draugų, bet stenkimės.,

kad ne tik mūsų griežtas draudimas, bet ir jų pačių supratimas jiems sakytų, kaip reikia pasielgti ir kaip gyventi.

Bet grįžkime vėl prie mergaičių vedybų amžiaus. Trumpai pasakius, tai galima laikyti nuo 23—24 metų amžiaus. Pasirinkimą leiskime daryti joms pačioms. Bet visas mūsų auklėjimas turi būti toks, kad mergaitė pati rinktųsi jos vertą žmogų. Jeigu duktė bus gražiai auklėta, rimta ir protinga, jai tikrai nepatiks vėjavaikis, tuščias, girtuoklis, ar bendrai netinkamo elgesio ar net padėties žmogus. Su nedidelėmis išimtimis yra pastebėta, kad vedyboms paprastai pasirenkama maždaug vienodo amžiaus ir panašiai gyvenę, panašių siekimų žmonės.

Bet vis dėlto, kokį vyrą mums reikia patarti savo dukterims?

Ar svarbu išvaizda? Taip, svarbu. Nebūtinai jis turi būti gražuolis visiems, bet tai, kuri už jo išteka, neturi atrodyti labai negražus. Grožis labai daug priklauso ir nuo kitų sąlygų, pvz., bendros žmogaus vertės, malonaus būdo, švelnumo, kaip sakoma, simpatiškumo. Bet, žinoma, svarbiau negu išvaizda yra žmogaus vidinė vertė. Tesirenka vyrus *religingus*, *dorus*, *teisingus*, *rimtus* ir *sveikus*. Vyro nuoširdus religingumas yra didelis ramstis, didelė paguoda katalikės žmonos gyvenime. Kai abu tėvai yra sąmoningai ir giliai tikį žmonės—jiems daug lengviau auklėti vaikus, daug lengviau susitarti įvairiais gyvenimo klausimais, pagaliau jiems lengviau siekti dorybių — jie vienas kitam padeda gyventi taip, kaip Dievas yra įsakęs. Jei žmogus tikrai religingas, tai kartu jis bus doras, teisingas ir rimtas, nes religingumas be šių privalumų yra tarytum iškamša be sielos, be gyvybės. Būti tikrai religingam nėra lengva, bet kas tą dorybę turi — tokio žmogaus gyvenimas niekada nėra per sunkus.

Labai svarbu vedyboms ir besituokiančiųjų sveikata. Mat besituokias asmuo atsako ne tik už save, bet ir už kitus. Sveikata yra reikalinga, kaip šeimos pragyvenimo šaltinis, bet, kita vertus, negalima užmiršti, kad tėvų sveikata gali persiduoti vaikams, ar net antram iš

susituokusių. Ypač rimta kliūtis vedyboms yra venerinės ligos, džiova ir psichinės ligos. Psichinės, t. y. proto, ligos yra paveldimos. Venerinės ligos kartais vaikams pereina į protines ar į kitas ligas, užtat šios ligos yra tikra nelaimė ir kančia niekuo nekaltiems vaikams. Džiova, nors neįgimta liga, bet paprastai vaikui ja lengvai užsikrečia, jei vienas iš tėvų serga šia liga.

Užtat sveikatos tikrinimas prieš vedybas yra rimtas dalykas ir jis turėtų labiau paplisti. Nėra jokios gėdos, jei sužadėtiniai nori žinoti vienas kito sveikatos būklę, bet kaip tik parodo, kad į vedybas jie žiūri rimtai ir jaučia atsakomybę vienas kitam ir savo vaikams.

Labai svarbu, kad subrendusi mergaitė aiškiai žinotų, kokias pareigas jai uždeda vedybos. Ji turi žinoti vedybų tikslų ir jų uždedamas pareigas. O tų aiškiai pasako Bažnyčia ir sveikas žmogaus protas. Susituokusieji turi visur vienas kitam padėti, vienas kitą užjausti, vienas kitą laikyti pačiu brangiausiu žmogumi „Paliks savo tėvų ir motinų ir laikysis savo žmonos“, sako šv. Povilas. Juk santuokos sakramentu prieš Dievų ir prieš žmones iškilmingai prisiekama mylėti, globoti iki mirties, neapleisti, ir nuo tos priesaikos niekas negali atleisti. Tad besituokiantieji turi suprasti šios priesaikos rimtumą, moterystės nesuardomybę, nors ir didžiausios kliūtys stotų skersai kelio. Turi suprasti, kad galbūt labai sunku bus priesaiką ištesėti, gal sunku bus mylėti, jei pasirodytų, kad žmogus tos meilės nevertas. Užtat ir reikia, kad tik suaugę, subrendę žmonės žengtų tų didelį žingsnį moterystėm į kuri įėjus kelio atgal nebėra.

Antras dalykas, kuriam turi pasiruošti mergaitės, tai vaikų auginimas ir auklėjimas. Moterystė, leisdama naudotis moterystės teise, uždeda pareigų auginti ir auklėti vaikus. Tos mergaitės, kurios sako tekėsiančios, bet vaikų joms nereikia — neturi teisės priimti moterystės sakramento. Tai taip pat rodo, kad jos neparusštos moterystei. Jos turi žinoti, kad moterystės teise leista šventam žmogaus kūrimui, bet ne palaidumui.

Kadangi vedybos įpareigoja auginti ir auklėti vaikus, tai šitoms, be galo svarbioms pareigoms būtinai

reikia kiekvieną mergaitę paruošti. Visai teisingai sakoma, kad žmogus mažiausiai domisi ir pažįsta tuos dalykus, kurie yra jam artimiausi. Taip yra ir su vaikų auklėjimo ar šeimnininkavimo dalykais. Mes dažnai domimės svetimais kraštais, mokomės įvairių mokslų, lankome kursus; jei lankome namų ūkio kursus, tai norime išmokti kepti tortus, raguočius, kuriuos gal kartą per metus, ar net rečiau gaminame, bet kaip kasdien greičiau, patogiau ir lengviau apeiti namų apyvoką, kaip sveikai ir taupiai kasdieną maitinti savo šeimą, kai p sveikai gyventi, kaip auginti vaikus — mes beveik nesidomime. Tai yra pagrindinė klaida. Ne svečiams priimti ir ne retoms išskilmėms ar pasirodymui reikia mokytis, bet kasdieniniam gyvenimui, nuo kurio priklauso mūsų pačių ir mūsų šeimų sveikata ir laimė. Jei namie patys gražiai, švariai ir tvarkingai gyvensime, tai svečią mokėsime pagerbti ir paprastai jį priimdami, bet jei namie kasdien nebus geros tvarkos, tai išpusti vis tiek nieko nepasiseks ir to daryti nei nereikia. Tad jauskime būtiną pareigą, prieš išleisdamos savo dukteris į marčias, ne tiek rūpintis turtu, kiek stenkimės, kad dukros būtų išlavintos, protingos, namie įpratintos prie darbo, prie tvarkos ir švaros, o be to, išmokytos gerai naujoviškai šeimnininkauti ir auginti bei auklėti vaikus.

Šitą pareigą turi atlikti mokyklos, o tėvų namai padėti papildyti ir pritaikyti mokykloje įgytas žinias. Reikia, kad ir namai būtų protingos ir kultūringos šeimnininkės tvarkomi, tik tada dukterys, ko išmoko, neužmirš, bet patobulins mokykloje įgytas žinias.

Užtat reikalaujame, kad namų ūkio mokyklos būtų labiau pritaikytos mūsų reikalavimams, kad jos būtų pavyzdinčiai vedamos, aprūpintos reikalingu ir patobulintu inventoriumi ne prabangai, bet kasdieniniams darbams, greitai ir lengvai ruošai. Mokyklose turi būti daug daugiau higienos ir vaikų auklėjimo pamokų bei pratybų. Čia, pvz., prie mokyklų galėtų būti įsteigti vaikų sveikatos tikrinimo punktai, kur mokinės galėtų kaip tik tą praktiką atlikti: paruošti vaikams vaistų, lankyti kartu su gailestingąja seserimi vaikus namie, maudyti ir t. t. Užtat, nuvedusios vaikus į mokyklą,

nepalikime jų ramia sąžine, bet domėkimės mokykla ir jos reikalais. Lankykime tėvų susirinkimus, rinkime į tėvų komitetą tik susipratusius tėvus, rašykime į laikraščius bent korespondencijas ir savo pageidavimus, ko stinga ir ko reikia mūsų mokykloms. Reikalaukime, kad ir bendro lavinimo mokyklose būtų rimtai mokoma higienos, vaikų auginimo ir auklėjimo. Kaip šitai yra svarbu, rodo mažas faktas, nuoširdžiai ir atvirai pasakytas vienos universitetą baigusios ponios, sulaukusios pirmo sūnelio: „Mielai atiduočiau dalį savo mokslo, jei tik mokėčiau auginti ir auklėti savo mažiuką — dabar man be galo sunku.“ Tikrai žmogaus auginimas yra ir labai svarbus, ir labai sunkus — be tam tikro pasiruošimo to darbo pakenčiamai atlikti negalima.

Dar porą žodžių dėl šeiminkavimo. Tai moterims taip pat labai svarbi sritis. Tinkamai vedamas namų ūkis taupo ir globoja visos šeimos sveikatą, taupo pinigų ir laiką, o be to, teikia džiaugsmo, pasigėrėjimo visiems šeimos nariams. Jei namai — bent moterų ūkis — vedamas pavyzdinai, jei pati šeiminkė ir jos vaikai švariai ir tvarkingai gyvena, ten nei vyras, nei sūnus nemėgsta karčiamos: jam namie jauku ir miela. Apsileidimas, nešvara ir netvarka namie pamažu, bet tikrai veja vyrus iš namų. Tad šitų svarbių pareigų negalima apleisti ir sakyti ginant dukteris: „Kai reikės, tai ir išmoks, o dabar kam čia jai triūsti.“

Tuo ir baigiu dukterų paruošimą šeimai, trumpai jį palietus. Liko sūnų paruošimas. Bet čia kalbėsiu trumpiau, nes daugelis dalykų pasikartotų. Mat ir vyras, ir moteris siekia to paties tikslo, užtat ir jų auklėjimas daug kur sutampa,— skiriasi tik ten, kur skiriasi jų prigimtis ir darbo pasidalijimas.

Tačiau reikia pasakyti, kad dukterų paruošimu šeimai mes dar šiek tiek rūpinamės, ir čia išdėstyti dalykai daug ką paliečia, bet apie sūnui paruošimą beveik negalvojama.

Visos norime, kad mūsų dukterys gautų gerus vyrus, bet maža tepasirūpiname savo sūnus tokius išauginti. Dažnai net pasakoma: „Et, berniukui viskas tinka, niekas jam neprilips — kai ves — susitvarkys.“ Deja,

tai per vėlu!.. Berniukų ruošimą šeimai reikia pradėti nuo pat jaunystės. Ypač reikia iš mažens stengtis ugdyti jautrumą, gerą širdį. Mokykime užjausti kiekvieną žmogų, ypač už save mažesnius, senelius, moteris. Ugdykime didvyriškumą: reikia leisti vaikui suprasti, kad padėti silpnesniam yra vyriška, garbinga, kad tai kiekvieno žmogaus ir vyro pareiga. Tegul suaugęs vyras, nors ir mūsų sūnus, kur reikia pavaduoja ne tik motiną ar seserį, bet ir tarnaitę, nes jos turi mažiau fizinį jėgų. Mokykime berniukus mandagumo: užleisti vietą moteriai ar senesniam žmogui, sakykime, kad vyrai turi pirmieji moterį pasveikinti, nes tai pagarbos pareiškimas. Neleiskime vyrams ištarti nei vieno netinkamo žodžio, o ypač moterų ar vyresniųjų akivaizdoje. Tie, iš paviršiaus žiūrint, mažmožiai turi gilesnę prasmę — jie išmoko žmogų gerbti, suteikti kitam malonumo ir užuojautos. Tad, jie norime, kad mūsų dukterys gautų vyrus, kurie jas protingai ir gražiai globotų, užjaustų — kartu rūpinkimės, kad mūsų sūnūs būtų tokie pat savo žmonoms — mūsų marčioms.

Mūsų motinų didelė ir nedovanotina yda — tai taip vadinamoji dvejopa moralė. Jos doro gyvenimo reikalauja tik iš mergaičių, o vyrams esą daugiau leista. Bet tai didelė klaida — net tikra nesąmonė. Argi Dievas nekelia žmonėms vienodų reikalavimų? Vyrai taip pat turi būti dori ir skaistūs kaip ir mergaitės ar moterys. Užtat tiek vyrams, tiek mergaitėms neleistina naktimis trankytis, dviprasmiškai šnekėti, išgerti ir t. t. Kaip neteisinga kaltinti suvedžiotą moterį, pateisinant ar nekreipiant dėmesio į vyrą! Abu vienodai nusikalto, abiem vienodi reikalavimai, vienoda gėda, vienoda našta ir vienoda bausmė! Tik taip supratęs reikalą, mes apsaugosim savo dukteris nuo gėdos, o jaunimui tiek vienai, tiek antrai lyčiai padėsime eiti dorovingu keliu. Jeigu vyrai jaustų daugiau atsakomybės, jeigu jie matytų juos smerkiant, suprastų, kad nusižengimas dorovei yra lygiai tokia pat dėmė kaip mergaitėi Dievo ir žmonių akyse, jie tikrai mažiau nusikalstų.

Antras dalykas, kurį mūsų moterys dažnai blogai supranta, tai, kad vyrui neturi rūpėti namų dalykai —

jis gali tik reikalauti, kad viskas būtų padaryta. Taigi reikalaujame, kad mergaitės žiūrėtų švaros, kad pačios tvarkingai dėvėtų, švarintų namus, o berniukams tuo tarpu leidžiama ateiti purvinomis kojomis, kratyti batus čia pat troboje, sėsti prie stalo ir laukti, kol bus viskas paduota. Net vandens, kuriame rankas nusiplovė, vyrui nėra reikalo išpilti, dubenį išplauti ir į vietą padėti. Arba vėl — atėjo sekmadienis, vyrams reikia išsilyginti kelnės, paduoti baltinius, nosines, batus ar kaliošus nuplauti. Tai negerai. Iš pat mažens tiek berniukai, tiek mergaitės turi būti pratinami viską, ką tik gali, pasidaryti patys, namie palaikyti švarą, tvarką. Ne tik negalima šiukšlinti, purvinti, bet reikia mokėti išsilyginti, sagas susiūti, kojines suadyti ir kitų reikalingų darbų padaryti. Ne dėl to, kad tą darbą gali padaryti Ona ar Marijona, bet dėl to, kad kiekvienas tą pasidaryti turi mokėti, o ne reikalauti tarnų. Žinoma, tuo nenoriu pasakyti, kad nereikia stengtis vienas kitam padėti, patarnauti; be to apsieiti negalima, bet taip pat negalime pakęsti, kai moterys perkrautos darbais neturi kada atsikvėpti, o vyrai tuo tarpu piršto nepajudina — reikalaudami, kad apie juos šokinėtų. Taip augintas sūnus ar brolis vedęs nepabus nė valandėlės prie vaiko, nežiūrės, ar jo žmona serganti ar sveika, nepabudės naktį nei valandos nors ir prie sergančio kūdikio. Jis galvos, kad tai ne jo darbas, o jei žmonai sunku, kas jam galvoj — jis net nesupranta, kad reikia pavaduoti, nes jaunystėje to niekada nedarė. Nenorėčiau, kad šią mano pastabą kas nors klaidingai suprastų: aš nesakau, kad reikia išskalbtus vyrų baltinius ar drabužius palikti vyrams, kad jie susilopytų, susisiūtų sagas, išsilygintų. Ne! Darbo pasidalijimas turi būti — kiekvienas turi sutvarkyti ir padaryti jam pavestą darbą, bet šalia to ir vyrai, reikalui esant, turi mokėti ir nesigėdyti moterų darbų, kaip moterys dažnai nesigėdi ir dirba vyrišką darbą. Užtat net ir mokyklose drąsiai galima berniukus mokyti siuvinėti bent paprasčiausias siūles, adyti kojines ir t. t. Tai nėra gėda, bet tai pareiga, kuri moko kitus užjausti ir pavaduoti.

Be to, vyrai turi būti išmokyti suprasti moterų darbą, žinoti koks jis sunkus ir varginantis, kad neužkrau-

tų pašalinių darbų ir nesakytų, kad namie moterys nieko neveikia. Gėda vyrams, kad jie nesupranta tokių paprastų dalykų, o save vadina išmintingais. Užtat reikia leisti vyrams pamatyti ir suprasti, kad moterys namie nedykinėja, bet dirba taip pat sunkų, svarbų, atsakingą darbą kaip ir vyrai. Už tą darbą moterys turi lygią teisę į visus asmeniškų ir ūkio reikalus. Šią supratimą reikia išugdyti, reikia, kad tiek vyras, tiek žmona galėtų suprasti ir įvertinti savo atskirų darbų svarbumą ir tikrą bendradarbiavimą.

Be to, šeimos laimei būtinai reikia, kad vyrai mokėtų suprasti ne tik moterų ūkio reikalus, bet taip pat ir moters sielą, jos palinkimus. Juk moters siela sudėtingesnė, negu vyro. Moteris daug daugiau ir geriau pažįsta ir pajaučia visokius dvasinius reikalus — ji giliau išgyvena ir skausmą, ir džiaugsmą, užtat jai dažnai reikia paguodos; ji laukia, kad ją kas suramintų, pasakytų vieną kitą malonų žodį; laukia, kas išsklaidytų sieloje susitvenkusią audrą. Kai vyras moka ir nori išskaityti bent retkarčiais tos sielos niuansus ir padeda žmonai iš jų išsipainioti, tokia moteris yra laiminga. Bet tą padaryti gali tik geras, ne atbukintas, ne šiurkštuolis žmogus. Kad tokius vyrus išauklėtumėm, reikia, kad tėvų šeimoje gyvenimas būtų sklandus. Reikia, kad šeima praktikuotų bendrus ir pavienius, atvirus, bet draugiškus pokalbius, kad gyventų bendrais siekiais, pvz., praktikuotų bendras maldas, vienas kitą pavaduotų, žinotų, kur kuris lankosi ir t. t. Tokiomis priemonėmis išauginami žmonės tiek vyrai, tiek moterys, kurie domisi kitų gyvenimu ir moka užjausti ir padėti kitiems.

Mūsų gyvenimo sąlygomis be galo svarbu išugdyti tokius vyrus ir moteris, kurie patys ir jų šeimos sugyventų. Reikia, kad vedusieji! mokėtų gerbti ir mylėti vyro ar žmonos tėvą, motiną ir visą jo šeimą. Kas myli kurį žmogų, tas turi mylėti ir jo artimuosius. Užtat motinos, kurios myli savo sūnus, turi mylėti ir marčias, nes tai yra sūnaus artimiausias žmogus. Užtat, jei norime gauti gerą marčią, auginkime savo dukras, kad jos tokios būtų savo anytoms. Tik taip galima tikėtis malonesnio ir gražesnio gyvenimo šeimose.

TURINYS

<i>Dr. A. Maceina. Moterystės pirmavaizdis ir tikslai</i>	5
<i>St. Ladygienė. Moterystės tikslai ir gėrybės</i>	23
<i>Kun. St. Gruodis SJ. Moterystės šventumas ir gyvenimo realumas</i>	31
<i>Dr. V. Karvelienė. Šeimos moralės klausimai</i>	42
<i>Kan. V. Butvila. Ką Dievas sujungė, žmogus teneperskiria</i>	54
<i>El. Starkienė. Dukters ir sūnaus paruošimas šeimai</i>	64

KRIKŠČIONIŠKOJI ŠEIMA

Šeimos centro metodikos literatūra

Redaktorė Zita Čibirauskaitė

Techninė redaktorė Danutė Vitkevičienė

Korektorė Genovaitė Bukauskienė

Duota rinkti 1992 02 10. Pasirašyta spaudai 1992 04 08. SL Nr. 716.

Formatas 84X108/32. Popierius rašomasis. 3,45 apsk. leid. 1. Tiražas 30 000 egz. Užsakymas Nr, 3556.

CARITAS leidykla, Vilniaus g. 29, 3000 Kaunas

**Spausdino valstybinė „Aušros“ spaustuvė, Vytauto pr. 23,
3000 Kaunas**

Kaina sutartinė